

ISSN 2738-0343

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ

ОРГАНА

ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И

БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ

ИНФОРМАТИВНИ

БИЛТЕН

БРОЈ 6

2026

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 160.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://biblis.uzzpro.gov.rs>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Управа за заједничке послове републичких органа

Немањина бр. 22–26

Београд

Телефон: 3616-296; 363-1620; лок. 1620

biblioteka@uzzpro.gov.rs

САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
2. Списак претплата на службена гласила и часописе за потребе библиотеке Управе у 2026. години
3. Преглед садржаја нових бројева часописа
4. Преглед старих публикација
5. Преглед допуњених наслова у Дигиталној библиотеци
6. Преглед нових књига
7. Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА
БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о јавном тужилаштву, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о измени Закона о судијама, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о изменама Закона о Високом савету тужилаштва, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о изменама Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштва, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о измени Закона о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Уредба о измени и допуни Уредбе о начину и поступку пријема цивилних лица на службу у Војсци Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о образовању Комисије за праћење испуњености критеријума за очување безвизног режима за држављане Републике Србије приликом преласка спољних граница Европске уније, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Одлуке о престанку судијске функције, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Одлуке о избору судије, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Одлука о врстама девиза у којима се плаћају републичке административне таксе код дипломатско-конзуларних представништава Републике Србије и о висини курса динара за прерачунавање динарских износа такси у девизе, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о утврђивању Националне контролне листе робе која би се могла користити за извршење смртне казне, мучење или друго окрутно, нељудско или понижавајуће поступање или кажњавање, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о отварању сталног граничног прелаза за међународни железнички саобраћај путника и робе „Београд – Центар”, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о избору чланова Већа Агенције за спречавање корупције, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Бангуну, Централноафричка Република, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о поступку по притужбама, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Решење о престанку рада на положају помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Ани Пантелић, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Решење о престанку рада на положају помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Милану Крстићу, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Дејана Закића, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Акциони план за период од 2026. до 2028. године за спровођење Националне стратегије за борбу против корупције за период 2024–2028. године, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Програм за борбу против тероризма и свих облика радикализације и насилног екстремизма за период од 2026. до 2030. године без обзира на политичко, верско или етнонационалистичко тзв. оправдање, што обухвата и предвиђање конкретних корака за спречавање регрутовања и учешћа српских држављана као страних бораца, као и кривично гоњење страних бораца повратника који се враћају у Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 58/2026

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства за заштиту грађана Републике Грчке о успостављању заједничких патрола ради заштите јавног реда у одмаралиштима у Републици Србији и Републици Грчкој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању уговора између Републике Србије и Народне Републике Кине о изручењу, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о измени Закона о утврђивању гарантне шеме и субвенционисању дела камате као мера подршке младима у куповини прве стамбене непокретности, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о допунама Закона о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима ради реализације пројекта изградње инфраструктурног коридора

ауто-пута Е-761, деоница Појате–Прељина, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Банке Поштанска штедионица акционарско друштво Београд за измиривање обавеза Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, по основу уговора о дугорочном кредиту ради гасификације Златиборског округа, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Banca Intesa AD Beograd, UniCredit Bank Srbija a.d. Beograd и OTP banka Srbija a.d. Novi Sad за измиривање обавеза Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, по основу уговора о дугорочном инвестиционом кредиту ради изградње разводног гасовода Лесковац–Врање и три примопредајне станице, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист OTP banka Srbija a.d. Novi Sad за измиривање обавеза Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, по основу уговора о дугорочном инвестиционом кредиту за извођење радова инжењерске заштите на деоници гасне интерконекције Србија–Бугарска, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист UniCredit Bank Srbija a.d. Beograd за измиривање обавеза Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, по основу уговора о дугорочном инвестиционом кредиту ради изградње разводног гасовода Београд–Ваљево–Лозница, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Banca Intesa AD Beograd за измиривање обавеза Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, по основу уговора о кредиту ради изградње разводног гасовода Параћин–Бољевац–Рготина–Неготин–Прахово, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Банке Поштанска штедионица, акционарско друштво Београд, за измиривање обавеза Акционарског друштва за железнички превоз путника „Србијавоз” Београд, по основу Уговора о дугорочном кредиту ради спровођења пројекта набавке нових 30 нових електромоторних возова за градско-приградски железнички систем, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Уредба о обавезној производњи и промету хлеба од брашна „Т-500”, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Уредба о врстама мера и начину извештавања о реализованим мерама за смањење емисија угљен-диоксида еквивалента (CO₂EQ), Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Уредба о условима, критеријумима и начину доделе средстава подстицаја за декарбонизацију и роковима и начину извештавања о коришћењу тих средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Уредба о изменама и допунама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2026. години, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Уредба о ограничењу висине цена деривата нафте, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Уредба о допунама Уредбе о критеријумима за дефинисање зарада, односно накнада за органе друштва капитала, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Уредба о изменама Уредбе о увођењу привремене мере за обезбеђење економске стабилности индустрија од стратешке важности за економију Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 58/2026

Одлука о измени Одлуке о привременој забрани извоза нафте и нафтних деривата, Службени гласник Републике Србије бр. 50/2026

Одлука о измени Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Одлука о листи пољопривредних и прехранбених производа и производима од нарочитог значаја за снабдевање тржишта, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Одлука да се не спроводи поступак стратешке процене утицаја на животну средину за Програм заштите природе Републике Србије за период од 2026. до 2031. године, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Одлука о измени Одлуке о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Одлука о изменама Одлуке о извештавању банака, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Одлука о изменама Одлуке о управљању ризиком ликвидности банке, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Одлука о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о измени и допуни Одлуке о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Копаоник”, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене рударско-металуршког комплекса „Чукару Пеки” и „Малка Голаја”, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. тач. 1), 2) и 3) Закона о акцизама, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о измени Одлуке о одређивању пољопривредних и прехранбених производа за које се плаћа посебна дажбина при увозу и утврђивању износа посебне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о изменама Одлуке о образовању Савета за координацију активности и мера за раст бруто домаћег производа, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о образовању Радне групе за реализацију Пројекта „Реконструкција и модернизација деонице железничке пруге Ваљево – Врбница – државна граница – (Бијело Поље)”, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о образовању Радне групе за обнову, унапређење и изградњу водоводне инфраструктуре као објеката јавне намене у јавној својини, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о образовању Преговарачког тима за вођење преговора са Европском комисијом за укључивање Републике Србије у европски режим „У ромингу као код куће”, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о изменама Одлуке о образовању Координационог тела за процену усклађености посебних закона са Законом о управљању привредним душтвима

која су у власништву Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Одлука о измени и допуни Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Правилник о утврђивању Годишњег програма пострегистрационе контроле средстава за заштиту биља за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Правилник о процени ризика превозника у друмском саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини, обрасцима, начину и условима за издавање и вођење докумената које домаћи брод предаје при доласку и одласку из лука обалних држава, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Правилник о утврђивању Програма мониторинга безбедности хране биљног и мешовитог порекла за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Правилник о утврђивању Програма мера заштите здравља биља за 2026. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о обезбеђивању континуиране пловидбености и о одобравању ваздухопловно-техничких организација и особља, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о начину и поступку вршења надзора над спровођењем Закона о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о изменама Правилника о начину обављања саветодавних послова у пољопривреди, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о подели моторних и прикључних возила и техничким условима за возила у саобраћају на путевима, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о садржини Плана развоја шумске области, начину и поступку његовог доношења и израде, Службени гласник Републике Србије бр. 55/2026

Правилник о обрачуна просечне veleпродајне цене деривата нафте EVRO DIZEL и EVRO PREMIJUM BMB 95, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Упутство о изменама и допунама Упутства за спровођење Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Упутство за оцењивање усклађености посебних случајева државне помоћи за истраживање, развој и иновације, Службени гласник Републике Србије бр. 55/2026

Упутство којим се ближе уређују непоштене трговачке праксе, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Исправка Упутства о изменама и допунама Упутства за спровођење одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Акциони план за спровођење Стратегије индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године, за период од 2026. до 2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 55/2026

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума у складу са Конвенцијом Уједињених нација о праву мора о очувању и одрживом коришћењу морске биолошке разноврсности подручја изван националне јурисдикције, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Измена и допуна Секторског споразума између Владе Републике Србије и Европске комисије о механизмима примене финансијске помоћи Уније Републици Србији у оквиру Инструмента за претприступну помоћ у области подршке програма руралног развоја (ИПАРД III), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Гаранције између Републике Србије коју заступа Влада Републике Србије поступајући преко Министарства финансија, као Гаранта и Deutsche Bank АД Шпанија, као Водећег мандатног аранжера и Deutsche Bank AG као Првобитног зајмодавца и Deutsche Bank AG, као Агента која се односи на Уговор о кредитном аранжману у износу до 263.874.002,80 евра уз подршку CESCE, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Уговора о зајму уз Финансијски протокол потписан дана 19. децембра 2026. године, између Владе Републике Србије и Владе Републике Француске, између Владе Републике Србије коју представља Влада Републике Србије поступајући преко Министарства финансија као Зајмопримца и Vrifrance Assurance Export који поступа у име, за рачун и под контролом Владе Републике Француске као Зајмодавца, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Измене и допуне бр. 2 Споразума о зајму од стране и између Владе Уједињених Арапских Емирата Абу Даби Фонда за развој (Зајмодавац) и Владе Републике Србије (Зајмопримац) у вези са зајмом у износу од 1.000.000.000 америчких долара, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Измене и допуне бр. 2 Уговора о зајму потписаног између Фонда за развој Абу Дабија и Владе Републике Србије за финансирање подршке буџету Републике Србије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Уговора о кредитном аранжману купца између Републике Србије коју заступа Влада Републике Србије поступајући преко Министарства финансија у својству Зајмопримца аранжиран од стране BNP Paribas, Credit Agricole Corporate and Investment Bank и Societe Generale у својству Овлашћених водећих аранжера са Credit Agricole Corporate and Investment Bank у својству Банке за глобалну координацију и документацију и Credit Agricole Corporate and Investment Bank у својству Агента ЕСА и Кредитног аранжмана и Societe Generale у својству Агента животне и друштвене средине и Координатора зеленог зајма и Финансијских институција наведених у Делу 1 Прилога 1 у својству Првобитних зајмодаваца, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Женевског акта Лисабонског аранжмана о именима порекла и географским ознакама, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Споразума између Европске заједнице за атомску енергију (ЕУРАТОМ) и држава нечланица Европске уније о учешћу потоњих у договорима Заједнице за рану размену информација у случају радиолошке ванредне ситуације (*Ecurie*), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Закон о потврђивању Уговора о зајму (Пројекат изградње бране са акумулацијом Памбуковица) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Федералне службе за ветеринарски и фитосанитарни надзор (Руска Федерација) о сарадњи у вези с вином и другим производима од грозђа, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 4/2026

Меморандум о разумевању између Управе за заштиту биља Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Федералне службе за ветеринарски и фитосанитарни надзор (Руска Федерација) о безбедној употреби средстава за заштиту биља и средстава за исхрану биља у производњи гајених биљака и биљних производа, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 4/2026

Меморандум о разумевању о сарадњи у области пољопривреде између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Министарства пољопривреде, прехранбеног суверенитета и шумарства Републике Италије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 4/2026

Меморандум о разумевању између Министарства информисања и телекомуникација Републике Србије и Министарства поште и телекомуникација Народне Демократске Републике Алжир у области поште и телекомуникација, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 4/2026

Протокол између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Генералне управе царина Народне Републике Кине о захтевима у погледу инспекције, карантина за месо живине које се извози из

Републике Србије у Народну Републику Кину, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Правилник о поступку спровођења јавног конкурса за доделу средстава за учешће у суфинансирању пројеката који се финансирају из фондова Европске уније у 2026. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 31/2026

Правилник о додели средстава за финансирање спровођења јавних радова на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2026. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 31/2026

Службени лист Града Београда

Правилник о изменама и допунама Правилника о постављању рекламних порука на спољашност возила јавног линијског градског превоза у Београду, Службени лист Града Београда бр. 40/2026

Решење о измени Решења о одређивању стајалишта за међумесни саобраћај на територији Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 40/2026

Решење о изменама и допунама Решења о општим паркиралиштима, Службени лист Града Београда бр. 41/2026

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о људским ћелијама и ткивима, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Закон о изменама и допунама Закона о пресађивању људских органа, Службени гласник Републике Србије бр. 56/2026

Уредба о изменама и допунама Уредбе о Плану мреже здравствених установа, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

Уредба о измени Уредбе о каријерном развоју полицијских службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Одлука о намени процењених неискоришћених средстава планираних Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2026. годину, за друштвени стандард корисника пензија, за финансирање солидарне помоћи корисника пензија, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 50/2026

Правилник о Програму промоције добровољног давалаштва људских ћелија и ткива, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о даваоцима крви или компонената крви, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о изменама и допунама Правилника о квалитету у области трансфузијске медицине, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о допунама Правилника о номенклатури здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Правилник о измени Правилника о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на висини, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Правилник о измени Правилника о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној средини, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Правилник о измени Правилника о начину вођења и роковима чувања евиденција у области безбедности и здравља на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у мају 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 51/2026

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о допунама Уредбе о националним спортским признањима и новчаним наградама, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

Правилник о допунама Правилника о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта, Службени гласник Републике Србије бр. 52/2026

Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене манастира Жича, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Одлука о издвајању високошколске јединице Одсек Висока туристичка школа из састава Академије струковних студија Београд и њеном припајању Академији струковних студија Политехника, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2026–2035. године, Службени гласник Републике Србије бр. 55/2026

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума о приступу високом образовању и пријему на студије на Западном Балкану, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 5/2026

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Правилник о школском календару за основне школе са седиштем на територији Аутономне Покрајине Војводине за школску 2026/2027. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 33/2026

Правилник о школском календару за средње школе са седиштем на територији Аутономне Покрајине Војводине за школску 2026/2027. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 33/2026

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за мај 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 53/2026

Усклађени динарски износи из Тарифе републичких административних такси, Службени гласник Републике Србије бр. 54/2026

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за април 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 57/2026

2

**СПИСАК ПРЕПЛАТА НА СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И
ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2026.
ГОДИНИ**

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
2.	ЛЕГЕ АРТИС: прописи у пракси

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА
2.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

НОВИНЕ

1.	ДНЕВНА ШТАМПА
----	---------------

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

КОРАЦИ

књижевност · уметност · култура

4 ▶ 6
2026

60

ГОДИНО
МЕМОРИЈА
КОРАЦИ

САДРЖАЈ

МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ

Небојша Васовић: <i>Злајџо и наоколо</i>	5
Јовица Аћин: <i>Дубина</i>	12
Драган Бошковић: <i>БИТОЛЕ или: Не, нисам умро и њо је мој јрех</i>	20
Павле Алексић: <i>Четирдесет њри јасена</i>	24
Силвана Маријановић: <i>Пјесма ди...</i>	43
Небојша Лапчевић: <i>Писмо фанџазмајџе, ламенџ облака</i>	48
Томислав Павловић: <i>Аџон</i>	53
Јадранка Миленковић: <i>Шџа све џага</i>	59
Иван Правдић: <i>Ко увек џобеђује у иџри КАЛАДОНТ и груџе саџи- ричне моноримне џесме</i>	65
Александар Д. Станковић: <i>Ујак моџа деџињсџва</i>	69

КОРАК

Милисав Савић: <i>Три џисма и чесџиџџка Данила Киша</i>	83
---	----

МЕРИДИЈАНИ И ПАРАЛЕЛЕ

Росалија де Кастро: <i>Обале реке Сар</i> (превео са шпанског Лазар Букумировић)	93
Бен Квист Холм: <i>Коиенхаџки џанк</i> (превео са данског Предраг Црнковић)	97
Јуриј Жидченко: <i>Арџур</i> (превела са руског Мелина Панаотовић)	118
Јаница Радева: <i>Аве</i> (превела са бугарског Елизабета Георгиев)	122

ОКУЛАР

Павле Зељић: <i>(П)ојлед о џудском лицу, у две главе</i>	131
--	-----

ТЕРАЗИЈЕ

Добривоје Станојевић: <i>Пријатна нелагодност</i> (Небојша Васовић, <i>Изабране и нове њесме</i> , Нишки културни центар, Ниш, 2025)	141
Жељко Милановић: <i>Мемоарска аутофикција као могућност изравања њерцейције</i> (Светислав Басара, <i>Ћинђић: мемоари с ону сѡрану ѡроба (ѡранскриѡ)</i> , Лагуна, Београд, 2026)	147
Немања Радловић: <i>На несѡурном ѡерену жанра</i> (Ноел Путник, <i>Terrain vague</i> , Blum izdavaštvo, Београд, 2025)	153
Снежана Кесић: <i>(Бесмрћност илузије</i> (Бојан Савић Остојић, <i>Луси</i> , Лагуна, Београд, 2025)	158
Дана Зорић Ћирић: <i>Животна ѡроза</i> (Мирослав Тодоровић, <i>Без излаза</i> , Нишки културни центар, Ниш, 2025)	163
Хелена Тадић: <i>Раскољников у калу ѡранзиције: ѡеѡика ѡрауме и расѡада</i> (Далибор Пејић, <i>Балада о убици и убици и убици</i> , Геопоетика, Београд, 2025)	168
Ангелина Животић: <i>Ово је чудесан ѡуѡ: ходочашће на ѡраси сећања</i> (Срђан Гагић, <i>Варљива исѡорија дома</i> , Раштан издаваштво, Београд, 2025)	173
Илија Бакић: <i>Забачено село заборављеној краљевсѡва</i> (Растко Станишић, <i>Хроника ѡнева</i> , Логос, Београд, 2025)	178
Љиљана Пешикан Љуштановић: <i>У ѡраѡању за делом</i> (Милан Радичић, <i>Селенић, сѡрукѡуре, конѡексѡ. Криѡичко-ѡеѡички конѡексѡ и сѡрукѡура романа „Убисѡво с ѡредумишљајем” Слободана Селенића</i> , Нови Сад, Матица српска, 2025)	181

ДОМАНОВИЋЕВОМ УЛИЦОМ

Жељко Јовановић Желе: <i>Чалабрѡкање нерава и афоризми</i>	187
--	-----

ПАЛЕТА

Александра Димитријевић: <i>У ѡраѡовима свеѡлосѡи</i>	193
---	-----

Позивно писмо	196
---------------------	-----

КОРАЧАЛИ СУ	197
-------------------	-----

Права запослених и обавезе послодавца приликом статусних промена и промена правне форме са аспекта Закона о раду и Закона о привредним друштвима

- ▶ **Забрана злоупотребе права и њена супсидијарна примена приликом утврђивања вишка запослених**
- ▶ **Трошкови грађанских поступака – дилеме и судска пракса – други део**
- ▶ **Кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. Кривичног законика – други део**
- ▶ **Старатељство као облик правне заштите деце без родитељског старања и пунолетних лица неспособних за самостално одлучивање**
- ▶ **Безбедност и здравље на раду ученика средњих школа који обављају практичну наставу, професионалну праксу или учење кроз рад код послодавца**
- ▶ **Јавни бележници између прихвата воље и дозвољености правног посла**
- ▶ **Жалбени разлози за побијање решења у управном поступку**
- ▶ **У сусрет новинама у факторинг послу**

У овом броју...

РАДНО ПРАВО

- 4 Права запослених и обавезе послодавца приликом статусних промена и промена правне форме са аспекта Закона о раду и Закона о привредним друштвима
- 13 Забрана злоупотребе права и њена супсидијарна примена приликом утврђивања вишка запослених
- 21 Безбедност и здравље на раду ученика средњих школа који обављају практичну наставу, професионалну праксу или учење кроз рад код послодавца

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 27 Трошкови грађанских поступака – дилеме и судска пракса – други део
- 42 Јавни бележници између прихвата воље и дозвољености правног посла

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 47 Кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. Кривичног законика – други део

УПРАВНО ПРАВО

- 52 Жалбени разлози за побијање решења у управном поступку

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 56 У сусрет новинама у факторинг послу

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 65 Старатељство као облик правне заштите деце без родитељског старања и пунолетних лица неспособних за самостално одлучивање

РУБРИКЕ

- 71 Портал читалаца
- 76 Поводом Међународног дана безбедности хране
- 88 Кад језик пресуди: Етнокултурни стереотипи у рекламама са становишта форензичке лингвистике
- 95 Преглед прописа донетих између два броја
- 98 Календар важења правних аката

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа, а део фонда дигитализован је и доступан на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За овај број издвајамо:

- 1. Др Марија Илић Агапова: Јавне библиотеке (део трећи): Београд, 1934.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

ПОСТАНАК И УРЕЂЕЊЕ ДЕЧЈИХ БИБЛИОТЕКА

Дечје читаонице су главна места у читавој вароши за рад читалаца без којих је библиотека само пуки украс; оне су места за васпитање добрих грађана ради чега се библиотеке оснивају.

Сваки, који као интелегентан посматрач уђе у дечју читаоницу, мора изаћи с уверењем, да се иза њених зидова решава најважнији проблем библиотеке и живота самог града.

Дечја библиотека је главни припремни стадиј за прелаз у библиотеку одраслих читалаца.

Из годишњег извештаја
Дечје библиотеке
у Бостону.

Добра књига у дечјим рукама, то је светлост, која осветљава цео животни пут.

Занони

Значај књиге који се постепено све више утврђивао, довео је у деветнаестом веку до ванредно занимљивог и важног покрета, оснивања **ЈАВНИХ ДЕЧЈИХ БИБЛИОТЕКА**. — У проучавању мотива, који су у појединим земљама до тога довели, нарочито се истичу:

а) литерарно-педагошки моменат, т.ј. васпитни значај добре књиге и борба против лоше литературе

б) социјално-педагошки моменат, т.ј. борба против невоље и беде сиромашне деце, која их излаже улици и њеним последицама.

I.

Историјат дечјих библиотека: —

Прве дечје библиотеке на нашем континенту основане су у вези оба истакнута момента. У Енглеској, где су поникле, појављују се у ванредно тешко доба енглеског друштвеног и јавног живота; доба друштвеног превирања, кризе рада и незапослености с једне стране и развоја демократске и социјалне мисли с друге стране; у време, које су, како смо видели, пратиле појаве читавог низа нових идеја и нових проналазака и велики људи на научном, политичком и друштвеном пољу.

Споменути немачки писац Ханс Блајер ставио је у основу великог Гутенберговог проналазак жељу, да пружи могућност и најсиромашнијем раднику да дође до књиге која ће му улевати љубав у срце. У првој половини деветнаестог века само радништво, желећи подићи опште образовање сиромашнијих слојева, покренуло је оснивање јавних библиотека и читаоница за одрасле, на које се, одмах, из истих разлога, надовезао и покрет за оснивање јавних дечјих библиотека.

Енглески радници јасно су схватили, да је сиромашној деци, у борби против моралне и духовне пропасти, последица немаштине, потребно омогућити светлост знања и књиге, најбоље дечје књиге, која ће их: тешити, заносити и оплемењивати; за-

менити „земљу снова“, задовољити њихову урођену потребу за великим догађајима и разноликим доживљајима. — Из ове основне мисли, никли су по целој земљи прекрасни дечји *Домови Књиге*, „Градови дечје среће“, „*Städte des Kinderglückes*“ како их, с пуно права и финог разумевања, назива Др. Ханс Енгл, добар познавалац овог питања.

Како је појава јавних дечјих библиотека уско везана с појавом првих јавних библиотека уопште, напоменућемо из историје постанка јавних библиотека, да је прва јавна библиотека на нашем континенту основана у Енглеској и то иницијативом ткачких радника у Рочделу, рочделских пионира, који су, у доба највеће економске кризе, одредили $2\frac{1}{2}\%$ својих прихода за набављање корисних и добрих књига које служе општем образовању. Народни прваци и поједини народни претставници поставили су у исто време захтев, да се један део од прикупљене порезе троши искључиво на оснивање и одржавање јавних библиотека. Видели смо, да је године 1849 у енглеском парламенту донет чувени Ерверт Бил по ком сваки енглески град извесне величине може од својих грађана узети пола од једног пениа (око једног динара) на фунт (око 220 динара) плаћене порезе за оснивање јавних библиотека. Овим је знаменитим законом ударена основа великом покрету за широко образовање. У ширењу дечјих библиотека овај закон је играо нарочиту улогу.

Прва дечја библиотека по Ерверт Билу основана је у индустријском граду Менчестру 1861 године. Њено оснивање врло јасно доказује

везу са социјалним одношајима. Она се јавља у доба, када су у Менчестру глад и незапосленост достигли највећу меру, кад је услед тога положај деце постао нарочито тежак, јер родитељи нису имали могућности да им посвећују ни ону пажњу коју су им дотад посвећивали. Како је добра дечја књига потребна не само социјално угроженом детету, већ уопште свој деци, дечје су се библиотеке у Енглеској веома брзо шириле. За Менчестром је следио Ливерпул, Лондон и сви остали градови у пространој Велико-Британској држави, у самој матици и у доминијонима.

*

* *

Оснивање дечјих библиотека у Немачкој нарочито је везано за борбу против лоше дечје литературе, било да се тиче борбе против читања криминалних и сличних репортажа разних булеварских дневних листова, или борбе против литературе која је писана за децу, али која има све особине рђаве, Schmutz, или срамне, Schund литературе. Анкета која је проведена у овом правцу у једној основној школи у Немачкој заиста је дала веома занимљиве резултате. У овој је учествовало 764 детета. Установило се, да 80% испитане деце чита новине, од тога броја 48% чита новине сваки дан, и то дечаци и девојчице скоро подједнако, само што дечаке у новинама нарочито занима криминална и полицијска кроника, а девојчице кроника самоубиства и несрећних случајева. Друга једна статистика показала је, да у Немачкој, од целокупне продукције

хартије за штампање књига, 70% пада на штампање књига мање духовне вредности, *untergeistigen Schrifttum*. Међу читаоцима ове литературе нарочито је велик број градске деце, 68%. Према годинама, ову литературу чита 31% дечака од 11 година, 88% дечака од 14 година; међу девојчицама, истог узраста, проценат износи 7% и 33%.

При оваквом стању ствари по себи се наметала мисао књижевног оздрављења оснивањем добрих дечјих библиотека, које ће свој деци дати могућност, да своју урођену потребу за читањем задовоље добром књигом, добрим дечјим новинама и часописима, који ће у исто време просвећивати и јачати њихов дух и указивати им на светле примере великих људи, а не на покварене типове на које често наилазе у лоше одабраним књигама. У овој борби за оснивање дечјих библиотека у Немачкој нарочито су учешће узела поједина социјална и хумана друштва, али су за њихово оснивање још веће заслуге стекли немачки градови, поједине немачке градске општине, које су на тај начин јасно показале, како су дубоко и озбиљно схватили значај нових генерација у државном и друштвеном животу. Сваки већи град у Немачкој има по неколико дечјих библиотека; исто тако и свако друштво које се стара о деци има своју дечју библиотеку. Да би резултати били што бољи, уведено је предавање о дечјој литератури као обавезан предмет у многим школама, нарочито у школама социјалног карактера.

*
* *
*

Историја оснивања дечјих библиотека у Француској нарочито је дирљива. — Она је везана за светски рат и тешке последице које је он проузроковао остављајући велики број деце без родитеља, без правог надзора, у разореним имовинским приликама. Амерички библиотекари из Чикага, у жељи да помогну француској деци добром књигом, чији се значај нарочито у оваквим приликама јасно испољавао, прикупили су 1918 средства за куповање књига на француском језику за децу из опустошених крајева. Прикупљен новац поделио је International Kindergarten Union оснивајући тридесет дечјих библиотека, свака са по 25 књига.

На свакој књизи ових првих француских јавних дечјих библиотека било је написано: „Books donated by Chicago Librarians to the children of France through International Kindergarten Union“, што значи: — Књиге које су чикашки библиотекари поклонили француској деци преко Интернационалног савеза дечјих забавишта.

*
* *
*

Највећа земља дечјих библиотека је Америка, где су се оне појавиле много раније него на нашем континенту. Главни је мотив у начелу, који су истicali амерички интелектуалци, нарочито Galeb Bingham и Dr. Torrey, да и деци, као и одраслима, треба пружити у што већем броју добру књигу.

*
* *
*

Од словенских земаља нарочито место припада Чехословачкој републици, која је одмах након ослобођења донела свој знаменити закон о обавезном оснивању јавних библиотека, које од реда имају и своја децја одељења.

У Русији се нарочито много ради на проучавању децје литературе. У ту сврху у Москви је основан посебан Институт, који има и своју велику децју библиотеку уређену и вођену по најновијим методама рада савремених децјих библиотека. У руским децјим библиотекама, осим тога, нарочито се истиче старање, да се — активним и што подеснијим методама рада с децом — постигну што већи резултати у правцу ширења књиге међу децом свих друштвених слојева, градском и сеоском.

II.

Организација децјих библиотека, посебни моменти: —

Као нарочита карактеристика децјих библиотека у Енглеској, истиче се њихова веза са школама, *сарадња између школа и децјих библиотека*. Библиотека даје школама на одређен рок (14 дана) књиге, које учитељ издаје деци (*Systeme of School deliveries*). Да би се деца лакше снашла, библиотека снабдева школе каталозима књига. Деца одабирају књиге према каталогу, предају учитељу своје карте, на којима означају коју књигу желе,

а учитељ их сваких 14 дана предаје библиотекарју. Учитељ је веза између деце, дечје библиотеке и дечјег библиотекара. Одговорност за уредно враћање књига, као и надзор над издатим књигама, сноси учитељ, коме се књиге предају.

Овај систем има своје добре и своје лоше стране. Лоша страна је у околности, да су деца далеко од саме библиотеке, „њене тихе, али суптилне атмосфере коју тако воле они који воле књигу, која их неосетно просвећује и потчињава“. Као нарочито добру страну овог система, и уопште начина рада у енглеским дечјим библиотекама, треба истаћи велико интересовање и учешће што га показују енглески учитељи у читању својих ђака. Да децу што боље упознају с библиотекама, они их, у договору с библиотекарима, у групама воде у дечје библиотеке, где им библиотекари, у облику занимљивих прича, тумаче постанак и развој првих књига, штампе, библиотека, књига за следеће читаоце, илустрованих књига, упућују их у организацију библиотека, значај и употребу каталога и у слична питања. Кроз ове мале курсеве пролазе дечаци и девојчице свих школа. На основу оног што за време посете у дечјим библиотекама чују од дечјих библиотекара, деца састављају посебне писмене задатке, мале есеје, који се касније достављају библиотекарима. Садржај ових дечјих есеја и начин на који су писани најбоље сведочи о дечјем заносу и њиховом живом интересовању за све што се односи на књигу. Интерес дечји деле и родитељи, који, како каже историк дечјих библиотека, Гвиндолен Рис, у већини случајева и сами долазе после

своје деце, да виде и чују све оно о чему им деца после сваке посете с толиким заносом приповедају. Сличан рад постоји међу дечјим читаоницама и разним дечјим клубовима.

Поред тог рада са школама и клубовима, развијен је и рад у самим читаоницама, где се деца непрестано налазе у додиру с дечјим библиотекаром. Под његовим руководством прегледају књиге, упознају се с најбољом дечјом литературом, с начином како се служи приручним делима, како се праве изводи и забелешке из прочитаних књига и свим што може бити од користи за развој књижевног укуса малих читалаца.

Великом успеху дечјих библиотека у Енглеској у сваком случају много доприноси и њихов ванредан изглед и уређење. *Стојећи на становишту, да библиотека мора сваком детету пружити све оно што му може пружити најлепши родитељски дом,* енглеске дечје библиотеке су не само пуне светлости, сунца и цвећа, већ су у исто време и веома лепо намештене, украшене најдрагоценијим уметничким сликама и свим што пријатно и васпитно делује на око и на душу. Ако сама библиотека нема уметничких предмета, позајмљује их из музеја и то из најбољих збирки. Богато илустроване и дивно укоричене књиге смештене су у отвореним стелажама. Занимљиво је запазити, да је дечја библиотека у толико лепша у колико је неки градски крај сиромашнији. — „Може се замислити“ — вели споменути историк дечјих библиотека, Гвиндолен — „с коликом радошћу деца долазе у ове библиотеке из својих бедних станова на петом

спрату тамних и суморних кућа у које дању светлост једва продире“. Да се види успех с којим раде ове библиотеке, доста је навести неколико кратких статистичких података, који се односе на дечје библиотеке у доминијонима: —

У Бароди, у Индији, годишње посети дечју библиотеку преко 20.000 деце; дечја библиотека у Сиднеју, која је основана 1918, имала је већ 1932, 7.000 уписаних чланова; у Торонту, Канади, граду у ком је 1932 било 15 дечјих библиотека, деца прочитају годишње 300 до 400 хиљада књига.

*

* *

Као што је истакнуто, у оснивању дечјих библиотека у Немачкој преплићу се социјално-педагошки с литерарно-педагошким мотивима. Полази се од начела, да се ниједно дете не сме оставити судбини и случају, да га они васпитавају. Живот само онда може бити искључив васпитач, кад нема никог другог ко има право и способност да дете узгаја. Нарочито је потребно истаћи једно мишљење Сузане Енгелман, које продире у дубину читавог проблема, и које је нарочито карактеристично за немачко схватање о улози књижевности у стварању вишег, националног типа. Она каже: — „Васпитање за разумевање песништва, књижевности свога народа, значи: увођење, зачлањивање деце и омладине у духовни живот народни, примање у заједницу оних који су везани једним језиком, оних које звук овога језика дира до дубине душе, који у ритму овог језика очитују своје осећаје, мишљење и хтење *Одгајање у разу-*

мевању и љубави према немачком песништву, књижевности, значи одгајање у немачком духу“

Овако кратко и јасно, означаје једна Немица велики значај што га има уметничка књига у одгоју деце и омладине. Сви моменти које наводи, толико су значајни, да преко њих не може прећи ниједан народ. — Полазећи од ових начела, основано је у Немачкој врло много великих и ванредно лепих дечјих библиотека. Већ 1927 било их је преко стотину. Интересантно је навести податке о материјалној страни буџета главне градске дечје библиотеке у Минхену, граду, који је под руководством познатог градског библиотекара Др. Хелда, предузео све, да идеју дечјих библиотека што више унапреди. Материјални део буџета ове библиотеке износио је 1929 г. укупно 29.865 марака, или, према данашњем курсу, 447.975 динара. Од ове своте ишло је: —

1) за општу администрацију (каталоге, РМ. маркице за сигнатуру, канцеларијске потребе, трамвај)	1.405.—
2) набављање нових књига	6.904.—
3) за коричење књига	1.542.—
4) за уређење двеју читаоница	8.015.—
5) за најамнину, огрев и осветлење	12.809.—

Укупно марака 29.865.—

т.ј. динара 447.975.—

На 700.000 становника, Минхен има 12 дечјих библиотека са 18.000 књига за децу.

Како ћемо видети касније, за успех рада у јавним библиотекама уопште, а нарочито у дечјим,

од пресудног је значаја питање ваљаних библиотекара. Њима не сме бити непозната ниједна страна дечје душе, они морају познавати у танчине дечју психологију, а исто тако и дечју литературу. Сви главни предмети, који су од интереса за правилан литерарни одгој деце, предају се у целом низу школа, и то не само у школама за библиотекарке, које постоје у Берлину, Келну, Лајпцигу, већ и у семинарима за забавиље, учитељице разних дечјих домова, а осим тога у социјалним женским школама. Од коликог је значаја ова *Одредба немачких закона, постаје јасно, кад се зна, да у Немачкој постоји 130 семинара за забавиље, 19 семинара за вођење дечјих домова и 45 од државе признатих женских социјалних школа. Дечје библиотеке воде скоро искључиво жене.* — Узимајући љубав за основу сваког педагошког рада, од жене, дечјег библиотекара, тражи се, поред осталих душевних особина, ведрога и отвореног карактера, да је њена љубав према деци толика, да, како каже Др. Енгл: свако дете, по оној Песталоцијевој, у сваком часу и с њеног чела и њених уста чита, да њено срце бије за децу, да је њихова срећа — њена срећа, њихова радост — њена радост.

*

* *

Од земаља ван нашег континента, у раду на књижевном васпитању деце добром књигом, припада прво место Америци. Интересовање за дечје библиотеке јавља се, како смо споменули, већ у почетку XIX века. У даљем развоју покрет је наишао

на велику потпору удружења за национални одгој, које је 1896 решило да оснује одељење за библиотеке које ће радити на основу принципа, да је читање моћан чинилац у васпитању, да ће школе, у колико библиотеке набављају књиге, водити бригу о томе, да их сва школска деца посећују.

Данас, уз сваку јавну библиотеку у Сједињеним државама, постоје и дечје библиотеке, које су ванредно лепо, скоро луксузно уређене и снабдевене великим бројем дивно укоричених и илустрованих дечјих књига. Прва јавна библиотека основана је у Бостону 1895. У једном изводу из извештаја о овој Бостонској дечјој библиотеци, који наводи Рис у својој књизи, налази се овај став: „Дечје читаонице су главна места у читавој вароши за рад оних читалаца без којих је библиотека само пуки украс; оне су место за васпитање добрих грађана ради чега се библиотеке оснивају; све књиге што их може примити читаоница у своје просторије, ипак нису тако многобројне, да би смеле бити смештене ван домашаја дечјих руку; најбољи и највреднији библиотекар библиотеке ипак није дорастао до тога да нађе место у дечјој читаоници; привлачност дечје библиотеке мора се постићи на све начине који стоје на расположењу модерном одгоју; сваки онај, ко, као интелегентан посматрач, уђе у дечју читаоницу, мора изаћи с уверењем, да се иза њених зидова решава најважнији проблем библиотеке и живота самог града“.

Ове речи јасно показују, како се у Америци гледа на дечје библиотеке. Укупно, било је у Бостону 1917 године 16 дечјих библиотека. Број књи-

га, које годишње издају ове дечје библиотеке, износи скоро половину свих књига, што се издају у библиотекама уопште. Али, не само у Бостону, већ и у свим осталим дечјим библиотекама у Америци, нарочито важну улогу играју приповедачки часови и читалачки клубови о којима ћемо говорити у вези с активним методама рада јавних дечјих библиотека.

У Њујорку постоје данас 44 дечје библиотеке. Дечја читаоница у централној библиотеци предмет је општег дивљења и признања. Њу посећују не само деца, већ у великом броју и родитељи, учитељи, професори, уметници, издавачи, књижари, сви који су на један или други начин везани интересом према лепој и доброј дечјој књизи.

За развој дечјих библиотека у Америци од нарочитог је значаја и дечје одељење у Карнеџевој библиотеци у Питсбургу, које је основано 1898. Има ова одељења:

- 1) административно одељење,
- 2) дечје читаонице,
- 3) рад са школама,
- 4) рад са кућним библиотекама и читалачким клубовима.

Исто је тако од огромног значаја и околност, да је питање добре дечје књиге постављено на најширу основу, да се врши редовна, смишљена пропаганда добре дечје књиге и да је питање дечјих библиотека један од главних проблема културног друштвеног живота.

*
* *
*

Велики значај књиге и потреба књижевног васпитања деце крчи у новије време и у нас пут дечјим библиотекама. — Интересантно је запазити, да су скоро све наше дечје библиотеке основане у исто време и то:

- 1) Загребачка књижница Удружења за унапређивање дечје књижевности — у новембру 1930 год.,
- 2) Загребачка књижница Материнства — приближно у исто време,
- 3) Дечје одељење Јавне библиотеке Општине града Београда — у јануару 1931 (организација ове библиотеке започела је у јуну 1929).

Прве две библиотеке налазе се у Загребу. Обе су приватне; Дечје одељење Јавне библиотеке Општине града Београда основала је Градска општина из чијег се буџета и издржава. Подаци о овој библиотеци биће наведени у последњем поглављу ове књиге.

*
* *
*

Организација дечјих библиотека — општи моменти:

Прелазећи с општих напомена о историјском развоју дечјих библиотека и њиховој организацији у појединим земљама на оне организационе моменте, који показују извесну уједначеност у свим земљама, мора се истаћи, да највећу пажњу привлаче три питања и то: —

1. читалац и читање,
2. активан рад библиотеке с децом,
3. дечји библиотекар.

И заиста, маколико да су питања техничког уређења дечјих библиотека, зграде, администрације, пропаганде, ванредно значајна, ипак су истакнути проблеми још важнији.

Дете је још неразвијено биће, оно до потпуне зрелости пролази кроз разне фазе, периоде детињства — Све што деца виде, или чују, све што на који начин дознају — све оставља дубоки траг у њиховој осетљивој души; на све одговарају на начин, како то одговара њиховом развоју, али ипак и у сваком случају, сваки тај утисак може бити од пресудног значаја за читаву њихову будућност. Зато је у дечјој библиотеци центар свих интереса само дете, изучавање његових психичких особина и књижевних склоности. Проблем активних метода рада састоји се у томе, да деци приближе књигу, да их на најлепши и најпријатнији начин приближе најбољој књизи, да упуте њихово интересовање оним смером, који ће им и касније у животу бити од највеће користи. Друго важно лице дечје библиотеке је сам библиотекар, његове психичке и интелектуалне склоности, његова стручна спрема, који му омогућују, да свој високи и племенити позив врши како одговара узвишеном задатку најбољег педагога, најбољег и највећег дечјег пријатеља.

Уз већ истакнуте чињенице, за постанак и развој дечјих библиотека били су од одлучног значаја нови педагошки смерови и ново психолошко

схватање о детету као посебном бићу, они су у исто време много допринели великом развоју дечје књижевности.

Од свог постанка до данас, дечја књижевност напредовала је брзим корацима. Не само они који су јој се искључиво посвећивали, већ и највећи светски писци дали су јој своје дивне књижевне прилоге.

Од посебних услова који су важни за избор дечје књиге у вези с радом библиотека истичу се:

1. уметничка вредност дечје књиге,
2. формат књиге и општа естетска израда,
3. илустрованост књиге,
4. величина слова која одговара утврђеним правилима,
5. разноврсност књига у вези с разним књижевним интересима деце у појединој фази њиховог развоја.

Међу главне врсте дечје књижевности спадају:

1. Бајке, Märchen, и то народне бајке нашег и и других народа, затим уметничке бајке, легенде и фабуле,
2. приче за млађу и старију децу,
3. пустиловна дела — Робинзон,
4. песме за старију и млађу децу — еп, драме,
5. поучна литература — историја, природописна дела,
6. уџбеници — схваћени у широком смислу.

Према ономе што је истакнуто, у низу питања која су важна за правилно набављање дечјих књига, морамо бити упућени у питања, што коме дечјем узрасту највише одговара. Да би одговорили

на ово питање морамо се упознати с дечјом психологијом, која данас, као посебна грана психолошке науке, заузима веома важно и значајно место.

Поред дечје психологије, у сваком случају од велике користи су и резултати практичног рада с децом који се добијају:

- 1) анкетама,
- 2) надзором за време рада у читаоници,
- 3) статистиком прочитаних књига.

Др. Енгел изнео је у књизи, *Die Kinderlesehalle Ein Pädagogisches Problem*, занимљив преглед из три минхенске библиотеке с укупно 4.000 књига. Он нам показује које књиге поједини узрасти највише траже и какве књижевне наклоности показују мали читаоци.

Интересантности ради износимо његову табелу у целости:

Врста књига	Дечаџи			Девојџице		
	8-9	10-11	12-14	8-9	10-11	12-14
Бајке, легенде и приче	59,0	33,7	8,8	72,8	45,9	21,0
„Сage“	0,9	10,4	6,5	0,8	5,3	6,6
Приче за мању децу	24,5	6,5	3,7	20,4	31,6	31,1
Пустоловна литература —						
„Land und Seeabenteuer“	5,1	18,7	36,9	—	1,7	3,9
Приче за старију децу	—	—	3,9	—	2,7	14,2
Песме за млађу децу	0,9	0,3	0,3	1,6	1,5	0,5
Опште поучна литература	4,8	12,3	17,9	—	—	6,8
Познавање земље	—	4,3	3,1	—	1,7	4,4
Историја	—	5,8	9,6	0,8	2,9	2,5
Природопис	2,4	3,4	5,4	2,0	5,8	5,8
„Уџбеници“ —						
Bescheftigungsbücher	2,4	4,6	3,9	1,6	0,9	3,2
	100	100	100	100	100	100

Табела јасно приказује варирање дечјег интересовања у појединим узрастима, а у исто време и разлику у књижевном интересовању дечака и девојчица у истом узрасту. Упоредијена с табелама других, па и наших дечјих библиотека, она показује сву типичност у дечјем избору књиге.

Интересовање према бајци, које је код дечака од 8—9 година ванредно велико, знатно опада у старијим годинама уступајући место осталим врстама дечје књижевности; код девојчица, у истој доби, интересовање према бајци је знатно веће — 72,8% према 59% — осим тога оно се и у старијем узрасту не губи тако брзо као код дечака.

Како ћемо о активном раду дечјих библиотека и дечјем библиотекару посебно говорити, зауставићемо се овде у кратко на неким значајнијим организационим начелима дечје библиотеке.

Дечје библиотеке редовно улазе у састав библиотеке за одрасле, налазе се у истој згради. Ту имају пресудног значаја нарочито психолошки моменти, јер баш ова веза између дечје библиотеке и библиотеке одраслих читалаца, повољно делује на децу. Али, и ако у истој згради, за децу морају бити предвиђена посебна одељења, и то по могућности у приземљу. У размештању и уређењу просторија треба обратити велику пажњу на салу за часове прича, на згодан смештај гардеробе и умиваоника.

Ако су дечја библиотека и библиотека за одрасле у вези, може бити један инвентар; ако је дечја библиотека засебна установа, она мора имати свој инвентар које се води по правилима, која смо

раније изложили. Треба нагласити, да и у првом случају може бити од нарочите практичне вредности, да дечја библиотека има свој посебан инвентар.

Док инвентар дечје библиотеке не претставља одступање од општих правила, дотле ће се у извесној мери разликовати њени каталози. У свакој библиотеци мора постојати алфаветски каталог, да се зна, који су све писци заступљени, али исто тако и систематски каталог, да се зна каквим књигама библиотека располаже. У одабирању система за класификацију дечјих књига показало се као најподесније, да се све књиге најпре поделе на сродне групе, а затим свака група према дечјим узрастима.

За немачке дечје библиотеке типичан је систем који предвиђа ове групе:

- а) књиге слике,
- б) народне умотворине,
- в) приповетке за млађу и средњу децу,
- г) пустоловна дела,
- д) литература за одраслу децу — проза, лирика, еп, драма.
- ђ) поучна литература — историја, природопис,
- е) уџбеници.

У овом систему књиге су подељене према врстама дечје литературе и уједно према дечјој доби.

Поред каталога по главној речи (Шлагворт каталога) у дечјим библиотекама може се згодно применити и већ познат, нешто упрошћен, децимални каталог. Табела коју овде наводимо узета је из дела: *Introduction to library classification* познатог стручњака *Berwicka Sayers-a*. Она предвиђа ову деобу књига

0 Општа дела	6 корисне вештине и
01 библиографија, каталози	практ. знања
03 енциклопедије	60 опште
05 дечји часописи	61 медицина
07 часописи	62 инжињерство
1 филозофија	63 gospodarство
10 опште	65 железнице, пароброди
2 религија	67 трговина и индустрија
20 опште	69 грађевинарство
22 библија и библ. приче	7 лепа уметност
29 митологија	70 опште
3 социологија	71 вртови
30 опште	72 архитектура
32 влада	73 скулптура
35 војска	74 цртање
36 морнарица	75 сликарство
37 школе	77 фотографија
395 легенде, фолклор	78 музика
4 језик	79 игре
40 опште	8 литература
42 граматика и читанке	80 опште
5 математ. науке и природ.	81 поезија
50 опште	82 драма
51 математика	83 приче и бајке
52 астрономија	84 есеји
53 физика, електрика	9 путовање и географија
54 хемија	90 опште
55 земља, море, ваздух,	91 атласи и географија
57 природопис	92 биографије
58 дрвеће и цвеће	921 библиографија
59 људи и расе	93 историја
	930 стара историја
	940 историја модер Европе

Принцип и ове упрошћене децималне класификације је, да се све књиге деле у 10 група, почи-

њући од 0 до 9, свака група у 10 подгрупа — почињући од општег до појединачног.

Свако дете, као и одрасли, добива пригодом уписа у дечју библиотеку чланску легитимацију, а осим тога редовно потписује и нарочиту „изјаву“, у којој обећава, да ће чувати књиге, да ће пазити, да су му руке увек чисте. — Карактеристична је изјава, што је потписују деца — чланови америчких дечјих библиотека. Она гласи:

„Ова нова књига није купљена само за мене, већ и за друге. Ради тога, ја обећавам, да ћу бити веома пажљив с њом и да ћу пазити, да и други буду пажљиви. Обећавам, да ћу увек имати чисте руке и да ћу одговарати за уредно враћање“

Сличне изјаве дају и чланови француских дечјих библиотека. Библиотекар, пригодом уписа, тумачи садржај изјаве и њен значај. — Најважније је, да се деца на тај начин непосредно упознају свеома важним појмом заједничке имовине, колективног добра.

Дупликат чланске легитимације, т.ј. лична чланска карта, као и легитимација књига, служе за статистику, којој свака дечја библиотека мора посветити пуну пажњу. Легитимација мора се снабдети и потписаном изјавом и пристанком родитеља, да се дете зачлани у библиотеку. Ако није могућно постићи, да родитељ дође лично у библиотеку, библиотекар ће се постарати, да га сам посети. Ту ће прилику искористити, да родитеља упозна с установом и да се обавести о приликама у којима

дете живи као и о његовим нарочитим психичким особинама.

Већина библиотека издаје чланску карту тек кад дете наврши одређене године; обично кад научи читати и писати. Након завршеног четвртог разреда средње школе, деца прелазе у читаоницу за одрасле.

Како смо већ раније споменули, у дечјим библиотекама књиге се смештају на отворене стелаже, тако, да деца могу приступити књигама и изабрати их. Кад се служе каталозима, библиотекар тумачи свакоме детету значај каталога, алфаветског и систематског. При томе се настоји, да се деца упуте у разликовање писца и наслова књиге, што је од великог значаја, јер деца већином познају књиге искључиво према фабули. Исто тако треба упознати децу са значајем и карактером приручних дела. — О свему овоме библиотекар говори и на посебним „библиотекарским“ часовима.

На сеоску и радничку децу обраћа се нарочита пажња. Ту библиотекар мора тежити, да се лично обавести о приликама и условима под којима дете живи, што је врло важно за успех његова рада.

*

* *

У новије време, поред општег типа дечјих јавних библиотека које се, и ако самостално, развијају у оквиру јавних библиотека скоро искључиво у градовима, појавио се један дирљив покрет код деце, да она сама, свако према својим силама, до-

принесу општем раду дечјих библиотека, а нарочито стварању дечјих библиотека по селима. Покрет је наишао на свестрану потпору старијих, који настоје, да омогуће деци активно учешће у раду јавних библиотека на селима и у градовима. — У Америци је уведен нарочит тип малих „кућних“ библиотечица — *Home libraries*, чији је задатак, да развију свој рад у оним деловима града с већим бројем деце, који су удаљени од централне дечје библиотеке и од њених филијала.

Систем се састоји у томе, што библиотека поверава неком дечаку или девојчици одређен број књига, 10 до 20, који их онда издају на читање деци свог ужег градског центра у коме живе. Име „кућне“ долази отуд, што се седиште такве једне библиотеке налази у стану одабраног повереника. Систем је наишао на ванредан пријем код све деце у Америци, а свакако ће и у будуће много допринети ширењу књига међу градском децом. Да би свој рад пренели и на сеоску децу, америчке јавне библиотеке предузимају у том правцу корисне мере.

Од нарочитог је значаја систем талијанских „библиотечица“ — *bibliotecchine* —, које рад на стварању сеоских дечјих библиотека потпуно преноси на децу. У раду могу учествовати не само деца богатих родитеља, који лакше сносе материјалне жртве, већ и свако дете, које осећа истинску љубав и потребу да помогне својим друговима на селу. За покрет је стекла велике заслуге г-ђа Марија Сангвини, која је међу децом позната под именом „тетка Марија“. Суштина покрета састоји се у томе,

да свако дете које покаже довољно заузимљивости може постати *оснивач, заштитник, „патрон“*, како каже службени назив, неке сеоске библиотеке тиме што ће поклонити 10 књига или 100 лира за куповање књига. Дете само одабира седиште за своју библиотеку, према списку села. Да се свој деци омогући учествовање у овом покрету, они могу преузети на себе продају нарочитих; у ту сврху одређених, илустрованих карата, и кад продаду 250 комада, што претставља вредност од 25 лира, она постају учесници овог великог и племенитог дечјег покрета. Читавим радом руководи г-ђа Сангини. Године 1908 била је основана прва библиотечица у Италији, данас их има 2.000 — са укупно 800.000 књига.

*

* * *

Савремени библиотекарски покрет добио је у дечјим библиотекама најважнију потпору. Млади читалац који излази из дечје библиотеке и прелази у библиотеку за одрасле. има већ тачну претставу о значају књиге и вредности библиотека; он неће никад, ни касније, заборавити завете, усађене у његову младу душу, коју је учврстила књига с којом се: забављао, плакао и смејао, остајао на месту и путовао у далеке, невиђене крајеве за којима чезне дечја душа!

ПОСТАНАК И РАЗВОЈ ДЕЧЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Ко пише за децу мора бити уметник у највећем и најплеменитијем смислу, уметник мисли и душе, идеје и облика

Занони

Књига је апсолутна дечја потреба; ми се морамо сматрати срећним, што припадамо веку у којем је ова потреба постала императивна дужност.

Исти.

За постанак и развој дечјих библиотека, примену савремених метода рада, од највећег је значаја постанак и развој дечје књижевности. И у старом и у средњем веку постојала је веома развијена књижевност, али скоро искључиво за одрасле. Дечја књижевност, т. ј. књиге које су писане само за децу, није постојала. Та се књижевност јавља тек у доба реформације, кад се постепено детету, као посебној индивидуи, посвећује нарочита пажња. Прву дечју књигу написао је познати чехословачки препородитељ Јан Коменски, који је био епископ у Шарош Потоку. Ова прва дечја књига носила је наслов Орбис пиктус, што значи Свет у слици, а изашла је 1651. Али, и ако ова књига, као и име самог писца, заузимају значајно место у историји дечје књижевности, ипак није била књижевно дело, већ уџбеник. Први писци после Коменског узимали су у главном сиже из народних приповедака и предања. Од ових писаца прво место заузима познати француски књижевник Шарл

Перо (1628—1703), нешто млађи савременик Јана Коменског. Он је написао класично дело дечје књижевности, познато под именом — Приче моје мајке гуске — *Les contes de ma mère l'oye*. Ова књига је преведена на све језике и доживела огроман број издања. Поред француске дечје књижевности, која је и у даљем свом развоју бројала многе одличне дечје књижевнике, веома важно место заузима енглеска дечја књижевност, која је дала највећег дечјег класика, Даниела Дефо. Његов Робинзон остао је вековима најчитанија и најомиљенија дечја књига. Поред ових двеју земаља, упоредо, или са малим закашњењем, развија се дечја књижевност и у другим културним земаљама, Немачкој, Русији и Италији, а крајем XIX века и у осталим културним земљама.

И ако је у своје време дечја књижевност наилазила на велику опозицију, чији је изразит претставник немачки књижевник Хенрик Волгаст, ипак се данас сматра, да је она неопходно потребан елемент дечјег душевног и естетског развоја — под условом, да је сачињавају дела уметничке вредности. „И најбоље је једва добро за децу“ — рекао је Гете. Анализирајући проблем дечје књижевности у свом ванредно занимљивом делу — *La Littérature enfantine en France* — Тереза Лацарис истиче, да сваки од нас може рећи: да нисам прочитао одређену књигу, не бих био онај који јесам — *Chacun peut dire: „qu'il n'aurait pas été tout à fait le même, s'il n'avait lu tel au tel livre“.*

*

* * *

Отац француске дечје књижевности Шарл Перо

бавио се испочетка политиком и није мислио да пише за децу. Кад се из политичког живота повукао, он је, желећи да разоноди своју сопствену децу, почео писати приче. Као његов сарадник спомиње се његов син Дарманкур. Међу његовим причама налазе се многе приче које касније сусрећемо и у збирци прича браће Грим. У најпознатије спадају: Црвенкапа, Пепељуга, Мачак у чизмама, али и остале Пероове приче одушевљавају и заносе децу лепотом и богатством фантазије, која је у њима нашла савршену форму. Занимљива је опаска, да је Перо у своје класичне приче унео и један локални елемент који одаје лепоту и мистерију француске природе, нарочито дивних француских шума. Француске виле проговориле су кроз његове приче и изашле пред очи и машту младих читалаца. Он их је „ослободио“, и пустио у свет, као касније Шекспир своју познату — краљицу Елфа — Титанију.

Жан де ла Фонтен (1621—1695), писац знаменитих басни дао је својом књигом прилог дечјој књижевности, и ако његове басне нису приступачне свој деци; Фенелон својим Телемаком, који је био писан за наследника Краља Сунца, дао је књигу која се одликује лепотом језика и стила. Тереза Лацарис с правом истиче, да је француски дух, који се, како је познато, одликује извесним скептицизмом и чији је сјајан претставник Волтер, већ у почетку развоја француске књижевности нашао свој израз у Фонтеновим баснама. Пероове приче одликују се богатством и лепотом фантазије, а Фенелонова дела високом етиком.

У почетку XIX века јављају су две жене списатељице, г-ца Монијо — 1825—1880 — и Мадам де Сегир — 1799—1874, која је почела писати да би забавила своју децу и унуче. Мадам де Сегир није ни данас заборављена. У доба кад су њене књиге за децу излазиле по први пут, њено је име међу децом било ванредно познато и омиљено. Спомиње се случај, како је једном згодом, док је списатељка ишла улицом, предусрело и зауставило једно дете питајући је: — Јесте ли Ви Мадам де Сегир —, кад је госпођа одговорила, да је она за иста мадам де Сегир, дете је изненада скочило и обавило ручице око њеног врата говорећи јој — Онда ми допустите да вас пољубим! — Међу њеним књигама истичу се Успомене једног маргарца и Софијина невоља. Прва је књига, за непуних 12 година, издата у 70.000 примерака. Проучавање француске историје, старих легенда и прича утицало је и на даљи развој дечје књижевности, која је богато црпела на овом новом извору. Од дечјих писаца овога правца истичу се Еужени Фуа и Жили Лавењ. Најпознатија дела Еужени Фуа, која је и иначе била ванредно плодан писац и уредник многих женских и дечјих часописа, јесу лепе Историјске приче, које су се појавиле 1865; Жили Лавењ написала је књигу Нормандијска хроника, али се нарочито истиче њена књига Прованске руже у којој је, са пуно нежности и суптилности, описала живот цвећа.

Развој дечје књижевности у Енглеској, поготово појава првих превода енглеских дечјих класика: Де Фо, Свифта, Купера, Мајн Рида изазвали су

у француској дечјој књижевности читаву револуцију. Робинзон је у Француској први пут преведен 1719; Гуливерова путовања Џонатана Свифта 1726; Куперов Последњи Мохиканац 1789; Мајн Рид — 1818. Од 1840 до 1875 Робинзон је прерађиван 43 пута, тако да се одиста може рећи, да је Робинзон „заробио“ француску децу. Али је за даљи развој дечје књижевности у Француској треба истаћи околност, да су остављале свој траг на њој и наука и нове друштвене идеје. Велика открића на научном пољу, нарочито у области географије и у истраживању нових земаља, дали су неколико одличних дечјих књижевника, међу којима заузимају прво место: Луји Денуа — 1805, Асолан — 1827, Кареј — 1820, и ненадмашив писац дечјих књига у којима су узета за подлогу нова открића и нове научне тековине, Жил Верн (1828—1905). И ако је место радње већине његових књига пренето у најразличитије и најудаљеније земље, ипак њихов писац није био никакав страстан путник. Своје књиге, укупно 64 дела, написао је већином седећи у својој соби. Као главни извор, уз његов природни таленат, највише му је служило његово огромно знање. Многа његова пророчанства, која су изгледала фантастична, данас су се остварила и преживела. Отуд и слабљење интереса према његовим делима код савремене деце. И ако је Жил Верн имао безброј следбеника, ипак су сви много слабији од њега и нису могли ни издалека дати оно што је дао Жил Верн, јер нису располагали његовим знањем. Идеје хуманизма и ренесансе, у њиховој при-

мени према човеку, нашле су најизразитијег претставника у великом француском филозофу Жан Жаку Русо, који је већи део својих најплеменитијих мисли посветио детету, и потреби индивидуалног односа према деци. Његова је највећа заслуга што је истакао, да дете има свој посебан душевни живот, који се развија по нарочитим законима. На основу његових мисли развијао се интерес према деци и довео до схватања, да је дечја патња парадокс; да дете не сме патити. Дајући израза овој идеји, у својим песмама и романима у којим описује и спомиње децу, Виктор Иго створио је у својим бесмртним Јадницима — 1862 — дивне дечје типове износећи пред читаочеве очи сву неправду и бесмисленост њихове патње. Огромна заслуга, да су се највећи француски писци, који су иначе писали за одрасле, заинтересовали за дечју књигу, припада познатом издавачу дечје библиотеке — *Bibliothèque Blanche* — Хецелу У низу ових књижевника истичу се:

Дима, Феје, Кер, Пол де Мисе, Нодје, Жорж Санд, Доде.

Од других француских дечјих књижевника, који нарочито настоје да популаришу науку међу децом, треба споменути име Жана Маса, који је написао познате књиге: *Историја комада хлеба* и *Слуге желуца*; Хектор Мало бавио се много проблемом детета које нема породице.

*

* * *

Историк енглеске дечје књижевности, Валтер Тајлор Филд, говорећи о дечјој књизи, спомиње ван-

редно лепу и успелу сличицу из књиге америчког писца Хефторна — Лице планине — у којој се приказује душевни развој дечака под упливом великог идеала, који му пружа природа. — Свако јутро, кад се дете пробуди, његове се очи сусрећу с гранитним профилем планине. — Тај профил означаје му оно што је највише у човечанству. Он га заволи, а волећи га постане му сличан. Сличан је уплив добре дечје књиге. Волећи књигу, дете заволи и јунаке који су у њој описани и настоји да им постане слично. Енглези, као и у новије доба Американци, посветили су пуну пажњу дечјој књижевности. Нарочито је карактеристично у Енглеза, да су њихове најбоље књиге за одрасле писане тако, да их, уз извесну прераду, могу читати и деца. Познате приче В. Чосера (1340—1400), оца енглеске књижевности, у којима је велики писац у згодној форми описао своје савременике, прерађене, послужиле су као одлична дечја лектира. Исто је тако и са делима бесмртног Шекспира, који се даје деци у руке већ у доби од 15—16 година.

Даниел Де Фо — 1661—1731 —, јавио се педесет година после Шекспира. Као страстан политичар и велики авантуриста написао је ванредно много ствари, али је најбоље његово дело омиљена дечја књига Робинзон. Аутор није ову књигу написао за децу, али је она, чим се појавила, уз извесну прераду, предана у дечје руке, да све до данас остане драгоценост сваке дечје библиотеке. Позната књига — Гуливерова путовања — Де Фоеова савременика Џонатана Свифта, према згодној примедби историка дечје књижевности, била је

написана „да очеви плачу“, али је њена судбина била слична судбини Де Фоеова Робинзона. — Док су је „очеви“ давно већ заборавили, деца је и данас сматрају за највеселију и најмилију књигу. У 19 веку појавила се у Енглеској Франциска Браун, дечја списатељица чија је судбина веома дирљива. Била је слепа од рођења, никад није видела ни сунца, ни небо, ни цвеће, а написала је једну од најрадоснијих и најсунчанијих дечјих књига: Чудновата бакина фотеља. Седећи у соби у којој су учила и играла се њена браћа, она је слушала њихов разговор и њихово гласно учење. На основу тога што је чула, она је полако створила себи слику о свету који није никад видела. Да би дошла до што јасније претставе, стављала је браћи питања, а за уздарје, јер несташни дечаци нису увек имали довољно стрпљења са слепом сестрицом, — приповедала им је приповетке, које је сама измишљала. Ванредан таленат слепе девојчице наскоро се испољио у пуној мери и она је постепено постала један од најмилијих дечјих писаца.

Међу писцима који су писали за одрасле, а чија су дела с успехом прерађена за омладину спада и Чарлс Дикенс — 1812—1870 — Од других писаца који су се нарочито посветили дечјој књижевности заузима важно место Самуел Смајлс — 1812—1885. Он је своје књиге: Помози се да ти Бог помогне, Карактер — посветио радничкој деци, која су у то доба живела под нарочито тешким условима, јер су била принуђена, да се у најранијој доби упошљују по фабрикама. Смајлс је желео, да својим

књигама упозна свет с том бедном децом, а у исто време, да помогне деци у изграђивању њиховог значаја. Међу млађим писцима познат је Оскар Уалд — 1856—1900 —, који спада у много хваљене и у исто време у много кућене писце. Од његових дела највише одговара деци збирка дивних прича Сретни царевих, која је преведена на све језике и која се одликује лепотом стила и нарочитим источњачким шармом пуним мистерије. Врло важно место заузима Редјар Киплинг, ког називају писцем енглеског империјализма. Он описује тајанствени живот у Индији. У његове најлепше књиге спада Ким, у којој се описује врло проницљив и досетљив дечак који преобучен, у друштву једног индијског свештеника, одлази на пут, да проучи живот и обичаје туземаца у Индији. Име Л. Карола везано је нарочито за књигу: У земљи чуда. Барије се појаво пре 30 година. Његова знаменита књига Петар Пан појавила се као саставни део једне друге књиге и одмах је заузела нарочито место у енглеској дечјој књижевности. Петар Пан симболички приказује децу читавог света, слику вечите младости; он жели остати вечно дете. Ради тог оставља родитељски дом и одлази тицама, да живи с њима, међу дрвећем и цвећем у дивном лондонском врту Кенсингтон у ком се данас налази и споменик подигнут овом младом, замишљеном јунаку, који је освојио не само дечја срца, већ и срца одраслих.

У америчкој дечјој књижевности на првом месту стоји име познате књижевнице Бичер Стоу — 1802—1872, чија је књига Чича Томина колиба има-

ла значајну улогу у ослобођењу Црнаца. Самуел Клеменс је боље познат под псеудонимом Марк Твен. Написао је неколико дечјих књига од којих су омиљене књиге: Фин Хуклбери, Краљевић и просјак, Јованка Орлеанка. Луиза Алкот написала је лепе дечје књиге Мали људи и Мале жене.

*

* * *

Јоахим Кампе — 1746—1818 — није први немачки дечји писац, али му је ванредно успеља преграда Де Фоеова Робинзона донела прво место. У прикупљању старих немачких народних прича стекли су бесмртне заслуге браћа Грим. То је њихово највеће животно дело. Оно им је донело и углед и признање целог културног света. Збирке обухватају пет књига. Од њихових следбеника истичу се Вилхелм Хауф — 1802—1827. Немачка књижевност има и свог великог баснописца Лесинга, творца немачког језика, али његове басне нису деци толико приступачне као ла Фонтенове. Један од немачких писаца, чија су дела пуна не-реалности, Кристоф Шмид — 1786—1854, дечји љубимац, занешен је апостол одгоја књигом. Познате су његове приче: Геновева и Племенита ружица. Списатељица Јохана Спири — 1827—1854—истакла се нарочито својом књигом Хајиди. Велику полемику изазвало је име Карла Маја — 1842—1912, писца авантуристичких романа. На децу много делује фантастичност његове фабуле, и ако је ограничена на доста скучен број елемената и лишена дубљег и племенитијег садржаја. Од писаца ближих нашој периоди налазе се Ферстер, Келер и

Розегер. Нарочито треба истакнути, да су и немачки, као и француски дечји писци, показали велики интерес у популарисању нових открића дечјом књигом.

*

* *

У развоју талијанске дечје књижевности на прво место долази превод басни славног баснописца из VI века до Христа, Езопа, о коме се веома мало зна, и ако су се око његовог имена изаткале читаве легенде.

Као прво оригинално дело спомињу се познати *Fioretti di Santo Francesco*, које је, након смрти побожног оснивача католичког монашког реда, Светог Фрање Асишког, око 1350 објавио Фра Уголино.

Свети Фрањо живео је од 1182—1226. Његов живот је био испуњен самоодрицањем и љубављу према ближњима. Он је већи део дана проводио у разговору с цвећем и животињама. Живео је потпуно по Христовој науци: ко тебе каменом, ти њега хлебом. Међу најпознатије приче споменуте збирке спада прича: „Разговор св. Фрање са вуком из Агобије“. Садржај је овај: Становници талијанског града Агобије долазили су св. Фрањи тужећи се, како их неки насртљиви вук напада сваког дана и уништава им стоку. Никако га нису могли уловити. Св. Фрањо, који је вршио разна чуда, оде у гору, потпуно сам, да пронађе вука. Кад га је најзад нашао, отпочео је међу њима разговор. Св. Фрањо запита вука, зашто напада на стоку његових сељака од које они живе? На то му вук одговори: —

Св. Фрањо, кад бих ја могао бити без хране, не бих нападао на стоку твојих сељака, али сам овако принуђен, јер се и ја морам нечим хранити. Тада је св. Фрањо предложио вуку, да му сељаци на одређено место износе сваки дан комад меса, како би имао чиме да се храни, па не би морао нападати стоку. Кад је вук пристао на тај предлог, вратио се св. Фрањо сав сретан у село и испричао сељанима свој разговор с вуком. Сељаци су отада на уговорено место сваког дана доносили вуку храну, велики комад меса, а вук није више нападао ни сељане, ни њихово благо, чак се с њима спријатељио. Сви су га заволели, нарочито деца, која су се с њим по цео дан играла..

Као и све дечје књижевности, тако је и талијанска књижевност, и у свом каснијем развоју, обилато црпла из превода. Године 1697 преведене су Пероове приче, позната драгоценост француске књижевности, која је постала својина деце широм целог света. Доба великог развоја дечје књижевности код свих народа пада у II половину 18 века, у Италији још касније. Од писаца, који су се нарочито истакли спада Силвио Пелико — 1778—1854. Од његових књига најпознатија је *Le mie prigioni* — Моја тамновања. Поред њега, главно место припада Александру Манцони — 1775—1873, писцу класичног дела — Вереници. Доба великог талијанског препорода, кад се Италија ослободила аустријског ропства, дало је Ђузепеа Мацинија — 1805—1872, књижевника који је у ослобођењу Италије играо велику улогу. Познат је као велики па-

триота, философ и књижевник. Најбоља је његова књига Човекове дужности.

У 19 веку јавља се у Италији велики број дечјих писаца. Од њих заузима значајно место Цезаре Канту, који је написао много књига у којима нарочито настоји, да ојача дечји карактер. Од Канту ипак су много познатија друга два дечја писца: — Карло Лоренцини „Колоди“ и Едмондо де Амичис. Лоренцини је узео за псевдоним име Колоди, према имену места, где је живела његова мајка, коју је много волео. По занимању је био новинар. Једном је приликом послао неком дечјем часопису почетак романа, који му је касније пронео славу у дечјем свету. Како се деци роман нарочито допао, тражили су наставак, али се наставак дуго није појављивао. — Тек на велика наваљивања уредника листа решио се Колоди да заврши започето дело и да тако доврши своју чувену причу *Storia di un burattino* — *Pinocchio*-у нашем преводу — Непослушни Ђира. Кад је Колоди умро 10 година након издања ове књиге, новине су с дубоким жалењем забележиле његову смрт називајући га „оцем свих талијанских дечака и девојчица“. Де Амичис — 1846—1908 — се прославио својом књигом *Срце — Il Core* класичним делом талијанске дечје књижевности. Од других талијанских књижевника споменућемо Емилија Салгари — 1861—1911. У главном, он је по свом начину писања следбеник Жил Верна, али није достигао његову висину.

Zia Marià — Тетка Марија — псевдоним ћер-

ке славног талијанског антрополога Ломброза, као дечја књижевница имала је знатног успеха.

*

-* *

Али и у другим књижевностима наилазимо на многе врло добре писце за децу. Прво место припада славном данском писцу Андерсену — 1805 — 1875. Његов је живот сличан бајци. Рано је остао сироче, бавио се разним пословима, док се није одао писању прича, које су касније преведене на све језике.

Од пољских писаца нарочито се истичу Сјенкевић са својим делом Кроз пустињу и прашуму, а још више са „*Quis vadis*“, Болеслав Прус (Анјелка); Марија Конопница; Крашевски (Стара басн).

У чехословачкој дечјој књижевности још увек се, поред другог великог броја дечјих писаца, радо читају дела Божене Немцове. У Бугарској поред Елин Пелин, Доре, Габе, заслужују пажњу Ангела Каралијчев, Јелисавета Багријану. У Шведској се већ у почетку нашег века истакла као одличан дечји писац позната књижевница Селма Лагерлеф. У Румунији је прилоге дечјој литератури дала и румунска краљица Марија.

*

* *

Руска дечја књижевност заузима врло важно место у овој књижевној грани и има одличних дечјих писаца међу најбољим писцима руске литературе. Они су многе странице својих најлепших прозних и поетских радова посветили деци.

Интерес према дечјој књижевности јавља се крајем осамнаестог века, у доба Катарине Велике, страсне читатељке. Она је и сама написала: Приче о царевићу Хлору и Приче о царевићу Февеју. — Заузимањем њене пријатељице, књегиње Дашкове, коју је Катарина Велика за њене заслуге и свестрано образовање, именовала претседником Академије наука, преведен је Робинзон 1787.

Оснивачем дечје књижевности у Русији сматра се Новиков, који је живео у доба Катарине Велике. Ванредно образован, он је цео живот посветио књижевности и култури. Године 1775 основао је за децу познати часопис — Детскоје чтеније дља сердца и разума. У његове најистакнутије сараднике на овом пољу спадају Карамзин, писац романа Бједнаја Лиза, и песник Жуковски, син племића и заробљене Туркиње Салих. Њихов савременик је и познати руски баснописац Крилов.

Нарочито место заузима велики песник Александар С. Пушкин — 1799—1837, који је између осталог написао и много ванредно лепих прича, скаски, међу њима: — Рибар и златна рибица, Цар Салтан, Мртва царевна и седам јунака. У овом песниковом раду стекла је нарочите заслуге његова дадиља Арина Родиновна, која га је васпитавала у духу народних умотворина. Народне приче приповедала му је и касније, кад је, као одрастао и славан песник, долазио на своје добро Михајловско.

Књижевни историци у историји руске дечје књижевности од 1750—1855 заустављају се нарочито на анализи дела десеторице писаца, који, у глав-

ном, претстављају дечју књижевност у том периоду. Означени хронолошким редом то су:

Перовски Алексеј Алексејевић — лит. псевд.

Антоније Погорељски — 1787—1836

Федоров Борис Михајловић — 1798—1875

Одојевски Владимир Федоровић — 1803—1869

Зонтаг Ана Петровна — 1786—1864

Љвов Владимир Владимировић — 1804—1856

Бурнашев Владимир Петровић — лит. псевд.

Виктор Бурјанов — 1812—1888

Ишимова Александра Осиповна — 1804—1881

Фурман Петар Романовић — 1816—1856

Дараган Ана Михајловна — 1806—1877

Даљ Владимир Ивановић — 1801—1872.

Федоров се у главном спомиње као редактор дечјих часописа, зборника стихова и алманаха. Као писац романа и уопште писац за одрасле није добро оцењен; за децу је почео писати 40-тих година прошлога века. И ако су његове књиге добро пролазиле у трговачком погледу, ипак га је критика, углавном, осудила. Као најбоља од његових књига сматра се збирка стихова, која је изашла под називом Стихови за децу.

Перовски (књижевни псевдоним Погорељски) ујак знаменитог руског писца Алексија Толстоја, кога је он васпитао, написао је роман Манастирка, који је штампан 1830 и у своје време много читан, као што је касније читан роман Лава Толстоја Ана Каренина. Од других његових дела познате су приче Вечери у Малорусији, које се сматрају као књижевни претеча Гогољевим Вечерима на хутору. За

децу је написао једну ствар од трајне вредности — Црна кокош. У књизи Лафертовскаја маковница истичу се ванредно успели описи старог Петрограда и Москве.

Одојевски спада у нарочито интересантне и привлачне писце. Његово огромно знање много му је помогло, да постане један од најбољих дечјих писаца. Као одушевљени присталица и поборник народног образовања, бавио се издавањем јефтиних књига, а као друштвен радник основао је велико друштво, које је помагало преко 20.000 радничких породица. У Петрограду је имао свој књижевни салон, у кому су се скупљали сви тадашњи књижевни претставници. Из велике љубави према деци почео се бавити дечјом књижевношћу. У његове најбоље и најуспелије дечје књиге долази збирка Приче деда Иринеја. У збирци је најлепша прича Градић у кутији дувана, која је и до данас сачувала своју уметничку вредност. Знаменити руски критичар Бјелински, који је дечје писце подвргао најстрожој критици, истицао је велику уметничку вредност Одојевског.

Зонтаг заузима посебно место у руској дечјој књижевности. Детињство је провела у старој племићској усадби (имању) Мишенском на реци Оки у друштву доцнијег великог песника Жуковског ком је до смрти остала одана. Била је веома образована. Почела је писати као удата жена и то за своју ћерку, но писањем се бавила и раније, нарочито преводима. Од њених многобројних књига за децу најбоље су Повести и приче за децу; Дар деци за Ускрс.

Љвов се као дечји писац истакао књигом Сиви капут (армјак) која је доживела 10 издања. Критика која га је у почетку поздравила као великог дечјег писца, касније га је, у доба реализма, осудила, тако да је престало даље издање ове књиге.

Бурнашев је писао врло много и за децу и за одрасле, али је критика неповољно оценила његове радове.

Ишимова је прва жена професионални дечји писац. У животу је имала велике препреке и живела у материјалној беди, нарочито после очеве прогонства, али је она све то куражно и храбро подносила и савлађивала. Од њених дечјих књига најбоља је књига Руска историја у причама. Велике је заслуге стекла својим преводима са страних језика.

Фурман је отац дечје историјске белетристике; сви његови радови имају историјско-биографски карактер и посвећени су одређеним историјским личностима. И данас се издају његове дечје књиге: Живот Мењшикова; Наталија Шереметјева; Суворов.

Дела Ане Дараган, и ако не спадају у чисту књижевност, већ у уџбенике, лепо су примљена због богатих илустрација. Најпознатије и најбоље опремљене су њене књиге Историја животиња и Божићно дрво.

Даљ је по оцу Данац. Брижно васпитан, ванредно талентован и способан, он је главни део свог живота посветио чистој науци, али је заједно са својом женом писао и за децу. Његова је наро-

чита заслуга, што је упознао децу с руским „битом“ и руским фолклором.

Од других руских књижевника, који су се истакли у дечјој књижевности, морамо споменути Ершова Петра Павловића — 1815-1869, који је као равије Пушкин, црпећи на врелу народне књижевности, написао своју дивну причу у стиховима: Коњиц — Грбавац. Основу сачињавају народне приче које су ванредно лепо састављене у једну целину. — Користећи се популарношћу ове приче, Верхојанцев Басов, написао је касније агитациони памфлет Коњиц-Скакач (Коњек-скакунок).

Од великана руске књижевности, поред Пушкина, заузима у дечјој књижевности највеће место велики руски прозни писац Достојевски. Године 1921 издао је Орест Милер веома лепо редиговану књигу: Достојевски за децу. У књизи су, из свих главних дела великог писца, одабрана она поглавља која одговарају дечјем схватању и дечјим књижевним симпатијама и то:

1. Из записок Варењки Доброселовој (из повести „Бедније Људи“),
2. Неточка и Катја (из повести „Неточка Незванова“),
3. Разказ сиротки Нелли (и зромана Униж. и оскорбленије),
4. Летњаја пора в тјурме (из „Зависок Мертваго дома“),
5. Смрт Мармеладова (из ром. „Преступленије и Наказаније“),
6. Маљчик у Христа на јелке (из „Дневника Писатеља“, 1876),
7. Мужик Мареј (из Дневника Писатеља, Фебраль 1876),

8. Столетњаја (из Дневника Писатеља, Март, 1876),
9. В барском пансионе (из ром. „Подросток“),
10. Старец и послушник (из романа „Братја Карамазови“);
 1. Из воспоминаниј Инока Зосима,
 2. Алеша,
11. Иљушечка (из ром. „Братја Карамазови“):
 1. Шкољници,
 2. У капитана,
 3. Коља Красоткин,
 4. Жучка,
 5. У Иљушиној постељки,
 6. Доктор,
 7. Проводи.

Љубав Достојевског према деци и његово дубоко схватање дечје душе и дечјих болова нашли су израза у овим поглављима и створили незаборавне слике, које се дубоко усецају у људску душу. — Поред одра великог писца, међу непрегледном масом света, која се с њим опраштала, налазио се и велики број деце свих слојева; међу венцима био је и дечји венац.

Од дела Лава Толстоја, деца су освојила његову трилогију: — Детињство, Дечаштво и Младићско доба. Успео избор Чеховљевих прича дао је Саша Черни у зборнику Изабрана дела, који је изашао 1922; од Гогољевих дела деца највише воле Тарас Буљбу и Вечери на хутору. Међу причама Ивана Тургењева које највише занимају децу, убраја се велики број прича из збирке Ловчеви записи, нарочито приче Хор и Калинић, Живе мошти.

Како смо већ у почетку споменули, песник Жуковски, већ као сарадник „оца руске дечје књижевности“, Новикова, писао је веома много за децу;

године 1922, у редакцији Саше Чернога, изашла је књига Жуковски за децу, Изабрана дела. Међу најлепшим песничким причама, који су ушли у овај зборник налазе се и приче:

Сказка о царе Берендее,
 Спјашчаја царевна,
 Војна мишеј и љагушек,
 Кот в сапогах,

Сказка об Иване Царевиче и сером волке.

Поред добро познатих имена руских дечјих писаца: Желиховске, Чарске, Пасека, који претстављају романтични правац; Засодимског, Круглова и Лукашевић, народњака, истичу се: Короленко, Стањуковић, Чириков, Серафимовић, Баранцевић, Свирски, Мамин-Сибирјак. Рачуна се, да је од 1750 до 1850 написано укупно 1.500 дечјих књига; приближно исту цифру даје и савремена руска дечја литература, која се развила после револуције. Према статистици објављеној у Руској енциклопедији, било је у Русији нових дечјих књига 1924 године — 400, 1925 — 1.000, 1930 — 1.500. Према споменутој статистици, градску децу у савременој Русији највише интересују књиге о животињама и „биту“; радничку децу револуционарна литература; сељачку децу дела у којима главну улогу игра село и живот на селу, а осим тога путописна дела.

Рат и револуција, који су из основе изменили у Русији читав друштвени живот и лишили огроман број деце родитеља и сваког надзора, избацили су на улицу око 6 милиона девојчица и дечака, т. зв. безпризорних. О њима је објављена читава литература, која у довољној мери показује

страшне и тешке услове под којима су ова деца живела. Проведена анкета показала је веома карактеристичну чињеницу у проучавању књижевног укуса ове деце: с једне стране запажа се велика чежња за свим оним што је лепо, за народним и уметничким причама, а с друге стране велика склоност према т. зв. „крвавој литератури“

Од почетка па до данас, руска дечја литература, као и општа руска књижевност, није само привлачила интерес културних историка, већ је свака добра књига увек била и најомиљенији дар руском детету. — Познато је да Руси спадају у највеће читаче света. Та љубав и смисао према књижевности су тако рекући инстинктивни. У почетку друштвеног развоја, главна су средишта у којима се негује књига стара племићка добра, усадбе. Деца не слушају само приче и бајке својих дадиља, већ у исто време читају све књиге до којих могу доћи. Херцен наводи, да је у детињству читао све што му је дошло под руке, било на француском или на руском језику; Полевој наводи, да му се најјаче урезала у успомену слика оца с научном књигом, а мајке с романима и да је свака књига претстављала највећи породични догађај. Читање је било развијено и у многобројним институтима за васпитавање женске деце; у војничким гимназијама, академијама и пансионатима, у којима су се васпитавали дечаци.

И ако апогеја руске уметничке књижевности 30—40 година 19 века, која је дала: Пушкина, Лермонтова, Гогоља, Достојевског, Гончарова, Островског, Толстоја — не означаје у исто време и апо-

геју руске дечје књижевности, ипак се и ова врста књижевности, према правилној примедби историка Чехова, постепено све више развијала, а нарочито под утицајем савремене педагогије, која је истакла значај књиге у васпитању и одгоју.

* * *

Све главне особине које смо видели у развоју дечје књижевности код осталих народа, јасно се испољују и у развоју југославенске књижевности. У првом реду јављају се басне и преводна књижевност, а затим оригинална дечја књижевност. Извесно задоцњење у њеном развоју стоји у вези с општим условима друштвеног и културног живота, који су владали у турско доба. Основу сачињавају басне Доситеја Обрадовића, које се јављају 1778 год.

Доситеј се родио у Чакову 1742 (1743), умро у Београду 1811. Он пише у првом реду ради омладине, женске, као и мушке — без разлике. „Готово све књиге упућене су српској младежи, да њу просвете и морално облагороде... Он тражи да се жена подигне до свесног и разумног живота, јер само просвећене, духовно пробуђене и морално развијене жене могу бити од користи српском народу“, вели Др. Јован Скерлић, говорећи о Доситеју у „Историји нове српске књижевности“. Осећајући већ у детињству огромну љубав према књизи, он јој се сав посветио. Кад је прочитао све што му је било на домаку у Чакову, он бежи у манастир Хопово, где се предаје страственом читању житија светаца; из Хопова, већ као калуђер, бежи у свет,

најпре ближи, а онда све даље, увек жељан знања и науке. Универзитет је слушао у Немачкој, у Хале и Лајпцигу. У Србију је дошао 1807 у жељи да јој посвети остатак свог живота. Његове басне рађене су у главном према Езоповим, Лафонтеновим и Лесинговим баснама.

У Доситејево се доба јављају и први преводи: први превод Робинзона 1799; у Хрватској је преведен три године раније. Телемак је преведен 1814.

Велику улогу у дечјој литератури играју збирке народних песама и прича Вука Караџића. Вук се родио 1787 године у Тршићу, умро у Београду 1864. Прикупљати народне песме и приче започео је под утицајем ученог Словенца, филолога Копитара, с којим се упознао у Бечу. Његови су радови наишли на велико признање у тадашњем ученом свету, који се у то доба много занимао за народну књижевност. Нарочито је много допринело Вуковој слави признање славног немачког скупљача народних песама Јакова Грима и генијалног немачког песника Гете-а. Дајући карактеристику овог нашег великана, Скерлић вели, да је он био један од најдаровитијих људи који су постојали у српском народу, од оних који су у почетку XIX века створили српску државу. Изашао је непосредно из сељачких редова из којих су у почетку тог века изашли највеће војсковође и државници. Песме и приче које је он прикупио, увек ће остати неисцрпно врело за задовољавање дечје потребе за књигом.

Као и у других народа, основу наше чисте дечје књижевности сачињавају дечји листови око којих се постепено окупљају највећи и најпризнатији књижевници. У прве изразито дечје писце убрајају се: Др. Ђорђе Натошевић, Иван Филиповић, Мијат Стојановић, Стеван Поповић. Натошевић је први почео издавати дечји лист и придобио за сарадника нашег генијалног дечјег песника Змај Јову Јовановића. Поред Радована и Невена, који спадају у наше најстарије листове за децу, излазили су: Голуб, Мала Србадија, касније и врло омиљени дечји лист Бачки напредак. Као у нас, тако и у Хрватској основу дечје књижевности сачињавају листови за децу које у већини случајева покрећу учитељи, јер су радећи са децом сами најбоље осећали њен недостатак. Најстарији је Босиљак, који је почео излазити 1862 год. Неколико година касније појављује се лист Смиље, који и данас излази.

И ако Змај није наш први дечји песник, дечји писац, он је то ипак по значају, по вредности, по улози коју је одиграо и по трајној љубави и симпатији коју деца и данас према њему и његовим радовима осећају. Родио се у Новом Саду 1833, умро у Каменици, у Срему, 3 јуна 1904, где му је прошле године подигнут ванредно леп споменик. По занимању лекар, дакле човек који и по свом позиву има прилике да се приближи деци, да осети и схвати њихове болове и радости, нежан отац деце, која су рано помрла, — он је отворио душу свој деци, пригрлио их и заволео дубоком љубави, писао за њих песме и приче, издавао. Невен, један од најбољих дечјих листова. Број његових

дечјих песама премашује 1.000. Књижевни историчари и критичари истичу лакоћу и гипкост његових строфа и рима, обиље и дубину мотива и познавање дечје душе. Од свих његових књижевних радова, деца и данас највише читају песме. У том погледу су од великог значаја поједине збирке, које су сређене према дечјем узрасту.

Поред изразито дечјих писаца, свој прилог дечјој књижевности дали су сви наши најпознатији песници и књижевници: Бранко Радичевић, Ненадовић, Илић, Сундечић, Алекса Шантић. Од књижевника нарочито су дали своје прилоге: Глишић, Матавуљ, Лазаревић, Сремац, Домановић, Ћоровић, Митровић, Јакшић. У Хрватској су у почетку развоја дечје књижевности, поред великог броја превода, од нарочитог значаја радови хрватских препородитеља, затим песме Петра Прерадовића и популарни Шеноини романи, нарочито Златарево злато и Сељачка буна. У Словенији, под вођством двеју великих књижевних личности: Стритарја и Левстика, дечја књижевност заузима све веће место и ослобађа се немачког уплива, који се осећао у радовима Антона Мартина Сломшека, Андреје Прапротника и Ивана Томшића, првих словеначких књижевника, који су писали за децу.

Левстик Фран — 1831-1887 — један од највећих словеначких песника, приповедача и критичара, написао је за омладину: *Отрошке игре в песницах*, и познато класично дело *Мартин Крпан*.

Стритар Јосип — 1836-1923 —, писац епохалне расправе о Прешерну, песник, критичар, приповедач, водећа личност у словеначкој књижевности

70 и 90-их година, један од најобразованијих људи свога времена, посветио се пред крај живота омладинској књизи и дао своје познате радове из ове области: Под липом, Јагоде, Зимске вечери.

Све већи развој опште књижевности, преводи светских дечјих класика, већа устаљеност нашег културног живота допринели су много, да се дечјој књижевности у нас посвети већа пажња. Могло би се набројити преко 60 књижевника, који су на наша три наречја писали за децу. Зауостављајући се на савременим књижевницима, који су се искључиво посветили дечјој књижевности, или који деци просвећују велики број својих радова, као и на савременој критици дечје књижевности, запажа се удружена жеља, да та књижевност буде што боља, да што више одговори високим задацима, који се постављају на књижевност уопште, нарочито дечју књижевност, „где је и најбоље једва добро...“

Од приповедача нарочито место заузимају: Нушић Бранислав, Бандић Даница, Јанковић Милица, Глумац Ђорђе, Билбија Јелена, Петровић В., Матовић М., Винавер С.

Бранислав Нушић, један од наших најчувенијих и најплоднијих књижевника, поред своје драме Растко Немањић, дао је у новије време нов прилог дечјој књижевности. 1933 изашла је његова књига Хајдуци. Даница Бандић посветила се искључиво дечјој књижевности. Марко Цар назвао је Чика Јова у прози, деца је највише знаду под именом Тетка-Дана. Написала је: — Тера баба козлиће, Зачарани шегрт, Тетка Данине приче. Глумац је познат због својих ванредно лепих уметничких бајки у Андерсеновом стилу, које преносе децу у

зачарани свет у ком говоре птице, дрвеће и цвеће, у ком деца тако радо бораве. Познате су му збирке Вилински снови, Зачарана шума. Милица Јанковић написала је досад: Истинске приче о деци и за децу, Природа и деца. У најновије време, у издању Књижевне задруге, изашла је књига: Зец и миш, коју је илустровала ак. сликар г-ђа Бета Вукановић. Јелена Билбија, једна од најмлађих наших књижевница, освојила је и старије и младе читаоце. Она осећа са децом, прича о њима и за њих с много искрености, осећаја и дубине. Њена Мала Жуна сећа на Козету Виктора Ига, кравица Руда на Сегенову козицу А. Доде-а. Прве своје радове штампала је у „Политици“. Прва њена збирка прича за децу изашла је у издањима Златне књиге. Петровић се истакао књигама: Спорт клуб Кликер, Циркус. Матовић је објавио цео низ прича. Познат је нарочито као уредник доброг дечјег листа Југословенче. Винавер је прерадио велики број најбољих дела светске дечје књижевности.

Међу савременим песницима, који певају за децу, истичу се: Бешевић Стеван, Максимовић Десанка, Чика Андра, Тартаља, Војислав Илић-Млађи.

Бешевић је песник, сатиричар и новинар. Родио се у Сремској Митровици 1868. Од 1921 уређивао је омладински лист који је излазио уз помоћ Министарства просвете. Као дечји песник познат је по збирци Снови из дечјег царства, која је изашла 1933 у лепој опреми, с цртежима Жедринског. У прози је написао Ратне приче за децу. Десанка Максимовић, омиљена лирска

песникиња, поред збирке приповедака, Срце лутке спаваљке (Златна књига), које се по свом типу приближују бајци, објавила је збирку песама Врт детињства. Чика Андра, један од најбољих Змајеваца, како за њ каже критичар дечје књижевности Јаша Продановић, познат је на широко младој читалачкој публици и својом збирком песама, која је изашла у издањима Златне књиге, и као уредник Дечје стране у „Политици“. Као уредници дечјих страна „Времена“, „Правде“ истичу се: Костић и Божиновић. Тартаља је досад објавио неколико врло успешних и лепо опремљених збирки дечјих песама: Царство мале Срмене, Срмена у граду птица, Чобанска фрула.

На челу савремених књижевника у Хрватској стоје: Брлић-Мажуранић Ивана, Трухелка Јагода, Назор Владимир.

Г-ђа Брлић-Мажуранић потиче из породице с високим књижевним традицијама. Деда јој је славни песник романтичног епа Смрт Смаил аге Ченгића; отац, Владимир Маџуранић, књижевник. У својим радовима за децу показала је нарочити таленат. Особито се истиче њено дубоко познавање дечје душе, поетичност, љубав према прошлости. Њене књиге Чудновате згоде шегрта Хлапића, Приче из давнине донеле су јој опште признање. Трухелка Јагода посветила се сва омладинској књижевности. Од њених књига, које омладина чита с великим симпатијама и интересом, истичу се Златни дани и Пипо и Пипа. Радови великих књижевника за децу имају у себи нешто нарочито дирљиво. Дирљиво је само силажење у дечји свет. Назор им је посветио велики број

својих песничких радова: Своје класичне Три приче, Аркун, Вели Јоже, Шума без славуја.

У савременој словеначкој дечјој литератури главно место заузимају песници и приповедачи: Кете Драгутин, Жупанчић Ото, Голија Павел, Кметова Марија, Чернејева Аница. Жупанчић (псеуд. Смиљан Смиљанић), велики словеначки песник лиричар, као дечји песник најпознатији је по збирци стихова Цицибан. Кете Драгутин, песник ког је смрт прерано отела, писао је ванредно лепе дечје песме и басне, које су изашле у првом делу његове књиге Поезије. Голија Павел истакао се нарочито својим драмама. Кметова убраја се у најбоље дечје приповедаче. А. Чернејева пише дивне дечје песме и приче пуне нежности и финог осећаја за мотив.

Све већи интерес деце за нашу оригиналну дечју књижевност јасно сведочи, да се та књижевност налази на добром путу. Од великог је значаја чињеница, да се у новије време опреми дечје књиге посвећује већа пажња. Уз писце раде сликари — уметници; издавачи настоје да књиге што боље опреме. Академски сликари: Предић, Вукановић, Стојановић, Филаковац, Кирић и други наши најбољи сликари илустровали су поједине дечје књиге. Познати издавачи: Кон, Цвијановић, Рајковић и Ђуковић, Свесловенска књижара — у Београду; Васић, Брајер, Кугли — у Загребу, издали су велики број ванредно добро опремљених дечјих књига. Исто су тако веома омиљена и популарна издања Златне књиге. У издању Нолит изашла је врло добра дечја књига Мате Ловрака Деца великог

села. У Словенији се избором и добром опремом дечјих књига истиче Младинска матица, која своја кола штампа у великом броју примерака. Леп каталог наше оригиналне и преводне дечје књижевности, забавне и поучне, налази се у књизи Дечја и омладинска књига, Београд, 1933, коју је уредила проф. Јулија Бошковић. Резимирајући може се рећи, да наша дечја књижевност, у својим основним смеровима, носи на себи обележје свих оних промена стила и мотива, који су карактеристични за развој наше опште књижевности. Први почеци пртстављају разне варијације сентиментализма и романтике, док се после тога јавља реализам, чак и натурализам у стилу великих руских писаца. Најзад, не остају без утицаја и савремене струје, импресионизам, симболизам и социјални правац. Од великог су значаја за њен развој критичке студије познатих критичара дечје књижевности: — Јаше Продановића и проф. Милана Шевића.

*

* *

Дечја ће књижевност, како тачно запажају њени историчари, по свој вероватности увек имати у виду извесне педагошке моменте, бити „педагошко оруђе старијег поколења“, које жели, да млађе поколење васпита у извесним идеалима, али ће увек играти велику улогу, јер она узима у обзир нарочите дечје склоности и њихов посебан начин схватања и мишљења. Од висине оригиналне и преводе дечје књижевности у неком народу, као и од општег развоја дечје књижевно-

сти — зависи добрим делом успех и рад савремених дечјих јавних библиотека. У сваком случају, као што ћемо то и касније видети, у основне захтеве који се постављају дечјем библиотекару, спада свестрано и што дубље познавање опште и домаће књижевности. Само ће онај библиотекар моћи с успехом радити у дечјој библиотеци, који и сам познаје књиге за које жели пробудити дечји интерес.

ПРИПОВЕДАЧКИ ЧАСОВИ И ДРУГИ ОБЛИЦИ АКТИВНОГ РАДА У ЈАВНИМ ДЕЧЈИМ БИБЛИОТЕКАМА

Основна карактеристика модерних јавних библиотека састоји се у њиховој активности, настојању да заинтересују за књигу и пробуде љубав према њој и тамо где она није раније постојала. У томе циљу постоје разне методе рада које се из дана у дан све више усавршавају, дајући често ванредне резултате. Ова је активност од нарочитог значаја у дечјим јавним библиотекама, чији је задатак да од детињства припремају одушевљене читаче и љубитеље добрих књига. Од познатих метода највише се истичу *приповедачки часови*.

Приповедачка уметност постоји од како постоји људско друштво. Чим се човек почео удруживати, јавља се прича као најстарија уметност, чији је задатак да разоноди и предочи слушаоцима слике што их ствара фантазија приповедачеве, задах-

5

ПРЕГЛЕД ДОПУЊЕНИХ НАСЛОВА У ДИГИТАЛНОЈ БИБЛИОТЕЦИ

1. УСТАВОБРАНИТЕЉИ И ЊИХОВА ВЛАДА
(1838–1858)
Слободан Јовановић
Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1933.
2. БОРБА ЗА НАРОДНО УЈЕДИЊЕЊЕ 1914–1918
Јован М. Јовановић
Београд: Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, 1935.
3. ЕМИЛ ИЛИ О ВАСПИТАЊУ: КЊ. 1 И 2
Жан Жак Русо
Београд: Књижарница Рајковића и Ђуковића, 1925.
4. ЕМИЛ ИЛИ О ВАСПИТАЊУ: КЊ. 3 И 4
Жан Жак Русо
Београд: Књижарница Рајковића и Ђуковића, 1926.
5. ЕМИЛ ИЛИ О ВАСПИТАЊУ: КЊ. 5
Жан Жак Русо
Београд: Књижарница Рајковића и Ђуковића, 1927.
6. ПРАВИЛА БЕОГРАДСКОГ ОФИЦИРСКОГ ДОМА
Београд: Министарство Војске и Морнарице, 1930.
7. ПЈЕСМЕ ФИЛИПА ВИШЊИЋА
Београд: Одбор за прославу Филипа Вишњића, 1935.
8. ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ КОД НАС
Др Драг. Аранђеловић
Београд: Еос, 1939.
9. МАХАТМА ГАНДИ
Душан Алексић
Београд: „Нови мир”, 1932.
10. О ОДГОВОРНОСТИ ЧИНОВНИКА ЗА ШТЕТУ
ПО ЗАКОНУ О ЧИНОВНИЦИМА
Др Иво Матијевић
Београд: Б.и., 1931.

11. ЗАКОН О БОЛНИЦАМА
Загреб: „Народне новине”, 1930.
12. РАТНИ МЕМОАРИ: КЊ. 1
Давид Лојд Џорџ
Београд: Издавачко и књиџарско предузеће Геца Кон, 1937.
13. КОНКОРДАТ И КРИТИКА КОНКОРДАТА
Београд: „Привредни преглед”, 1937.
14. ЗАКОН О УРЕЂЕЊУ МИНИСТАРСТАВА ИНОСТРАНИХ
ПОСЛОВА И ДИПЛОМАТСКИХ И КОНСУЛАРНИХ
ЗАСТУПНИШТВА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
У ИНОСТРАНСТВУ
Београд: Државна штампарија Краљевине Југославије, 1930.
15. КАКО ДА ЗБРИНЕМО НАШЕ РАТНЕ ЖРТВЕ
Београд: Средишни одбор Удружења ратних инвалида
Краљевине Југославије, 1937.
16. КАКАВ ЗНАЧАЈ ИМА ОДРЕДБА О УГОВОРУ О ЗАКУПУ
СА ЈАВНИМ ВЛАСТИМА ДА СЕ ЗАКУПНО ДОБРО ПО ИСТЕКУ
ЗАКУПА ИМА ВРАТИТИ У ПРИМЉЕНОМ СТАЊУ
Др Видан О. Благојевић
Београд: Б.и., 1937.
17. О НАКНАДИ ШТЕТЕ ПРИЧИЊЕНЕ МОТОРНИМ ВОЗИЛИМА
Др Видан О. Благојевић
Београд: Б.и., 1932.
18. ЕКОНОМСКА ИСТОРИЈА БЕОГРАДА
Владислав Миленковић
Београд: В. Миленковић, 1932.

6

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. БИБЛИОТЕКА СНОВА АНИМАНТ КРАМБ
Лин Рина
Београд: Лагуна, 2024.
2. БДЕТИ НАД ЊОМ
Жан-Батист Андреа
Београд: Лагуна, 2024.
3. ПОНОВО, ИЗ ПОЧЕТКА
Џоџо Мојес
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
4. ТАКО ЈЕ САМО НА ФИЛМУ
Лин Пејнтер
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
5. ТАЈНА КУЋНЕ ПОМОЋНИЦЕ
Фрида Макфаден
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
6. ПАТЊА ЗБОГ ЖИВОТА ЛИШЕНОГ СМИСЛА:
ПСИХОТЕРАПИЈА ЗА ДАНАШЊЕ ДОБА
Виктор Е. Франкл
Београд: Космос издаваштво; Подгорица: Нова књига, 2024.
7. БАРМЕН ИЗ РИЦА
Филип Колен
Београд: Лагуна, 2025.
8. ОТВОРИТЕ ОЧИ УМА: ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ:
ПОУЧЕНИЈА ЗА НОВО ДОБА
Горан Перчевић
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
9. КАКО ДА БУДЕТЕ СТОИК: ДРЕВНА ФИЛОЗОФИЈА У
САВРЕМЕНОМ ЖИВОТУ
Масимо Пиључи
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.

10. ХОРМОНИ – АНЂЕЛИ ИЛИ ДЕМОНИ?
Ана Гифинг
Београд: Финеса, 2019.
11. СОКРАТ У ПАТИКАМА: ПРАКТИЧНИ ВОДИЧ ЗА
ПОСТАВЉАЊЕ ДОБРИХ ПИТАЊА
Елке Вис
Београд: Вулкан издаваштво, 2025.
12. МЕСТА ПРЕЛАСКА
Ели Грифитс
Београд: Лагуна, 2025.
13. МАЈМУНАЦ: КРАЉ БЕОГРАДСКИХ АПАША
Шимон А. Ђармати
Београд: Лагуна, 2025.
14. ДВЕ МИЦЕ И НОВИ БЕОГРАД
Мирјана Ђурђевић
Београд: Лагуна, 2024.
15. ЕМА
Жан Рено
Београд: Лагуна, 2025.
16. ХАМЛЕТ У ПАВИЉОНУ БР. 6
Горан Марковић
Београд: Лагуна, 2025.
17. КЋЕРИ ВАТРЕ: СИЛВИЈА: УСПОМЕНЕ НА ВАЛОА
Жерар де Нервал
Београд: ЛОМ, 2025.
18. РИПЛИЈЕВА ИГРА
Патриша Хајсмит
Београд: ЛОМ, 2025.

19. САМА
Бора Ћосић
Београд: ЛОМ, 2025.
20. ХИМАЛАЈИ ИЛИ КАКО САМ ЗАВОЛЕО МОРЕ
Иван Станковић
Београд: Службени гласник, 2024.
21. ПИСЦИ У БИОСКОПУ: КЊИЖЕВНА ИСТОРИЈА НАШИХ
ФИЛМСКИХ ДОЖИВЉАЈА: АНТОЛОГИЈА
Београд: Филмски центар Србије; Службени гласник, 2024.
22. МОЈИХ 500 ГЛУМАЦА
Здравко Шотра
Београд: Службени гласник, 2025.
23. *VIXERE*: УДБИНА УБИСТВА У СРЦУ ЕВРОПЕ
Срђан Цвијић
Београд: Лагуна, 2025.
24. КАСИ
Јохана Сванберј
Београд: Лагуна, 2025.
25. КРИВИЦА
Елизабет Кеј
Београд: Лагуна, 2025.
26. КУКЕ И ВЕРИГЕ
Дејан Михаиловић
Београд: Лагуна, 2025.
27. КЕНИЈА, ДАМАРИ ДИВЉИНЕ
Виктор Лазић
Београд: Лагуна, 2024.

28. ОТУЂЕНА КЋИ

Нађад Ел Хаћми

Београд: Космос издаваштво; Подгорица: Нова књига, 2024.

29. ХЛАДНА ОСВЕТА

Сара Пирс

Београд: Вулкан издаваштво, 2025.

30. ПОБЕДА У ПРАШИНИ

Костас Калцас

Београд: Вулкан издаваштво, 2025.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

1. Имануел Кант: **КРИТИКА МОЋИ СУЂЕЊА** / Београд: Дерета, 2024.

Преузето са сајта:

<https://dereta.rs/p/10593/Kritika-moci-sudjenja>

Кант је из хоризонта своје критичке филозофије тачно дефинисао естетско као рационалност *sui generis* али га није сасвим одвојио од научне (сцијентистичке) рационалности. На тај начин, отворио је и за данашњу дискусију актуално питање типа естетске рационалности и значаја естетског искуства уопште.

Ако у естетском ставу човек рефлексивно ставља у покрет своје сазнајне потенцијале и ако естетски субјект слободно располаже својим сазнајним снагама, то се он следствено осећа као да је потврђен у свом постојању; штавише, из тог његовог слободног опхођења проистиче принос развоју његове субјективности као услову критичког држања и рационалне праксе. Кант је истакао рефлексивно *лебдење* естетског искуства као специфичност тог искуства и тиме дефинитивно одредио естетско искуство као начелно отворено рефлексивно збивање, о чему на необично актуалан начин сведочи модерна и постмодерна уметност.

2. Срба Игњатовић: **ПОСЛЕДЊИ ТАНГО У БЕОГРАДУ** / Младеновац: Друштво за афирмацију културе пресинг, 2025.

Преузето са сајта:

<https://www.korisnknjiga.com/poslednji-tango-u-beogradu-naslov-251545>

Последњи танго у Београду Србе Игњатовића је слојевита, проницљива и узбудљива књига која кроз есеје, портрете и анализе исписује једну велику културну мапу Београда осамдесетих и деведесетих година XX века – града на

размеђи епоха, идеологија и судбина, града у коме су се сударали висока уметност, политичке заблуде, интелектуални снови и сурова стварност историјских ломова. Ово је књига о једном времену чији дах и данас осећамо, о простору који је био позорница великих талената, али и великих заблуда.

Игњатовић наступа попут енциклопедисте задуженог за памћење једног несталог света, света у коме су стварали и остављали дубок траг Данило Киш, Душан Матић, Новица Тадић и многи други уметници и културни радници који су обликовали дух Београда и читаве једне генерације. Аутор анализира њихове стваралачке идентитете, структуру њихових дела, њихове поетике и њихове личне митологије, повезујући их у јединствену причу о граду који је био средиште интелектуалног и уметничког живота југословенског простора.

То је Београд у који долазе велики европски и светски писци и мислиоци попут Чеслава Милоша, Никите Станескуа или Едуарда Лимонова, и у коме проналазе искрене поштоваоце, саговорнике и савезнике. Град отворен за идеје, дијалог и размену, али и град у коме су се рађале велике илузије о сопственој изузетности, моралној надмоћи и историјској мисији. Игњатовић осветљава тај парадокс: друштво које је радо делило лекције свету о развоју, правима и правди, а које се врло брзо суочило са сопственим ратовима, кризама и распадима, неспремно да разуме свет који се преко ноћи променио.

У овој књизи сусрећемо и београдске интелектуалце који, ухваћени у вртлог свакодневице, политичких ломова и егзистенцијалних проблема, често нису успевали да разумеју реалност у којој живе. Њихова трагања, заблуде, наде и разочарања постају део шире слике једног друштва које је из идеализма склизнуло у хаос, из културног самопоуздања у осећај губитка и дезоријентације.

Последњи танго у Београду је драгоценост сведочанство о свету културе у времену које је истовремено било богато стваралаштвом и разорено историјом. То је књига о уметницима, писцима и интелектуалцима, али и о самом граду као живом организму, са својим кафанама, часописима, трибинама, полемикама и неугаслом потребом за смислом.

Ово дело није само хроника једне епохе, већ и дубоко промишљање о

улози уметности у времену кризе, о одговорности интелектуалца и о крхкости културних светова који се лако могу урушити под притиском политике и насиља. *Последњи танго у Београду* остаје као важна књига памћења, али и као опомена да ниједно време, ма колико изгледало стабилно и блиставо, није заштићено од сопствених сенки.

3. Петер Левин: ТРАУМА И СЕЋАЊЕ: ТЕЛО И УМ У ТРАГАЊУ ЗА ЖИВОМ ПРОШЛОШЋУ: ПРАКТИЧНИ ВОДИЧ ЗА РАЗУМЕВАЊЕ И РАД СА ТРАУМАТСКИМ СЕЋАЊИМА / Београд: Арете, 2024.

Преузето са сајта:

<https://arete.rs/knjige/knjiga-trauma-i-secanje-piter-levin-38226>

Најновији бестселер Питера Левина наставља његово револуционарно истраживање централне улоге тела у процесуирању и лечењу трауме.

У књизи која је пред вама, др Питер Левин бави се једним од најтежих и најконтроверзнијих питања из праксе исцељивања трауме: Можемо ли веровати својим сећањима?

Написана за особе које пате од трауме, као и за практичаре менталног здравља, ова књига представља револуционарни поглед на то како се сећања конструишу и како утичу на наше садашње стање.

Користећи студије случаја из сопствене праксе која траје преко 45 година, као и личне доживљаје, Питер Левин нас упућује како да се односимо према сећању ускладиштеном у свом телу и искористимо његов потенцијал да се исцелимо и напредујемо.

„У још једном важном делу, Питер Левин деконструише трауматско сећање, чинећи га доступним за исцељивање и трансформацију. Тиме помаже нама – терапеутима и клијентима – да се одвојимо од прошлости која нас ограничава и одемо тамо где припадамо: у оснажујућу будућност.”

Габор Мате

4. Стевица Шепра Михајлов: **У 3.10 ЗА КОВИН** / Кикинда: Партизанска књига, 2025.

Преузето са сајта:

<https://www.beopolis.rs/shop/u-310-za-kovin/>

*Само је јесен у Банату другачија
сивило, блато, пустош, каљаво
створено за суицид туризам.
Дођите с јесени у Банат
остаћете заувек.*

„То вам је ова Шеприна књига данас *The Last Resort* јер нити има панкера нити било каквих бољих времена и Албанаца с пекарама нема никакве вражје лепе матере али има ове поезије која је баш добра таква каква јесте и не може се заменити никаквом другом поезијом можеш да кажеш како је реч о атавистичкој ствари прималној лирски факин субјекат који гледа аматерске домаће порно снимке уз *volute max*, а шта би на то рекли градитељи немачке цркве делукс која је рушевина као и сва та села и сви ти градови и ми с њима олупина; то је ова књига као кад се фанатици стуште у дубину да би сагледали чега има у фанатастично конзервираној олупини и кажу: *Гле добро је било*, као Господ Јехова што је рекао или му то приписују, а овде посредника нема, све је директно да директније не може и неће бити *no remorse* да вам кажем читајте Шепру ако имате м... све остало баш ме брига шта ћете, а и Шепра не делује заинтересованије за то од мене, јер тако је најпоштеније и то је поезија, а све остало није.”

Срђан Срдих

Стевица Шепра Михајлов аутор је збирке фрагментарних прича *Д Ступис и поховане тиквице*, објављених 2023. у издању Нишког културног центра. Добитник је награде „Стеван Сремац – Бал у Елемиру”, за хумористичко-сатиричну причу 2022.

5. Мајк Дауни: **ИСТАРСКО ЗЛАТО** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/proizvodi/knjige/istarsko-zlato/>

Могу ли загонетни остаци античких времена узбуркати одвећ немирну садашњост?

Лондон, 2019. године. Након што је полицајац Марко Михаилић избачен из Метрополитен полиције због неуспелог тајног задатка, потражио је уточиште у породичном дому у Истри. По повратку из Лондона Марко је открио да Истром влада нови поредак, а потрага за тартуфима његовог деде Нина води у низ проблема неиздрживих за породицу.

Римска Истра, 81. н. е. Осамнаестогодишња Луција очајнички тражи начин да спасе своје псе из гладијаторских борби. Иако су обучавани да убијају разне опасне животиње у арени, њени верни пратиоци *Брут* и *Британика* поседују тајну вештину која представља кључ Луцијине слободе: могу да нађуше тартуфе.

Истра, 1943. године. Браћа Пино и Нино Михаилић присуствују налетима немачких узурпатора који туку, убијају и затварају невине мештане у ратом разореној Истри. Обузети страхом и жељни освете, одлучују да се придруже Титовим партизанима. Након непрестаних борби и герилских победа Пино се уздиже у сам врх партизанског одреда, а годину дана касније и његов брат Нино стиче ратне заслуге, али и нове страсти: захваљујући изванредном њуху његовог пса Вита, ући ће у уносну трговину тартуфима из шуме надамак села...

„Мајк Дауни, попут пса трагача, може да нађуши ризницу прича.”

Ли Хол

„Роман *Истарско злато* истовремено је узбудљив и фантастичан.”

Ребека Ленкијевиц

„Даунијева проза је оштра, забавна и интересантна. Док трепнете, већ сте прочитали књигу и желите да почнете све из почетка.”

Роберт Маклауд

6. Октав Мирбо: **ДНЕВНИК ЈЕДНЕ СОБАРИЦЕ** / Београд: Лагуна, 2025.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/bukmarker/knjiga-nedelje-dnevnik-jedne-sobarice/>

Захваљујући Лагуниној едицији Феникс пред читаоцима се први пут нашло интегрално издање класика Октава Мирбоа на српском језику.

Дневник једне собарице – роман у форми дневника – прати Селестину, младу собарицу богаташких домова с краја 19. века. Кроз њене записе разоткривају се лицемерје, окрутност и мрачне тајне буржоазије, као и суровост класних односа. Мирбо спаја цинизам, реализам, хумор и дубоку интроспекцију, чиме прича о животу *иза затворених врата* прераста у оштар коментар о друштвеној хијерархији и борби за достојанство.

7. Дејан Стојиљковић: **ДОРЋОЛСКИ РЕКВИЈЕМ** / Београд: Лагуна, 2025.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/proizvodi/knjige/dorcolski-rekvijem/>

Добитник Андрићеве награде.

Наставак романа *Серафим*: Хронике Немање Лукића.

Из универзума *Константиновог раскрића*.

Александар Малавразић, истрошени београдски приватни детектив, добија позив да реши необичан случај. Налогодавац му је тајанствена

организација *Завод за истраживање оностраног*. Убрзо схвата да га је у ствари ангажовао његов стари знанац, бесмртник који је учествовао у оба светска рата, испратио окупацију, време Тита, Милошевића и био сведок свега што се дешавало наредних деценија у вечито турбулентној и занимљивој историји Србије – Немања Лукић.

Заједно са њим, детектив Малавразић ће покушати да реши мистерију језивих лагума који се гранају испод Дорћола и где према урбаној легенди постоје *мека места*, тачке у универзуму које, како тврде упућени, воде директно у Пакао. Али то није све, јер Малавразића прогања сопствена прошлост, а нарочито један случај у коме је дошао у озбиљан сукоб са моћним криминалним кланом.

Док покушава да разреши бројне енигме на које непрекидно наилази, он увиђа и праву природу свог послодавца, као и чињеницу да је Србија, према речима самог Лукића, земља тајни. Управо та спознаја детектива одводи тамо где међу сенкама обитавају древна бића, пагански богови и изопачени обични смртници.

8. Сања Домазет; Маја Вукадиновић: **НОВИНАРСТВО И ФИЛМ** / Београд: Службени гласник, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.slglasnik.com/e-prodavnica/proizvod/novinarstvo-i-film/213329>

Две врсне ауторке, искусне теоретичарке али и практичарке, Сања Домазет и Маја Вукадиновић у својој монографији *Новинарство и филм* преузеле су на себе амбициозну идеју да у једном раду прикажу интердисциплинарни поредак новинарства, у ширем смислу, и његове репрезентације у уметности филма, у ужем смислу.

Подухват је грандиозан тим пре што су новинарство и филм два основна стуба тзв. демократских слобода савремене цивилизације у социолошком, феноменолошком и комуниколошком смислу. Истовремено, ове две категорије су и камен спотицања савременика, када је реч о појединачном и практичном

тумачењу теоријских политичких слобода. У њиховој сарадњи или дихотомији крију се најделикатнија поља савременог тренутка у погледу окренутом новинарству и медијима уопште. Утисци се крећу у дијапазону од објективности и истинољубивости до крајњег неповерења, пропагандизма и агендизма, речју – манипулативности новинарства. Филма можда још више.

Овакав задатак ауторке, срећом, нису сагледавале кроз намеру да заступају једно или друго идејно/идеолошко становиште, већ да прикажу артефакте њиховог појединачног и умреженог деловања.

9. Ненад Новак Стефановић: **ВОДИЧ КРОЗ ЉУБАВНУ ИСТОРИЈУ БЕОГРАДА, КЊ. 2** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/proizvodi/knjige/vodic-kroz-ljubavnu-istoriju-beograda-knjiga-druga>

Наставак култног бестселера

Седам година пошто је први пут прошетао београдским улицама гледајући на њих кроз призму љубави, Ненад Новак Стефановић нас поново позива на незаборавно путовање кроз време и судбине. У овом узбудљивом наставку читамо о фасцинантним љубавним причама београдских парова уметника, филозофа и револуционара, које су обликовале душу града. Кроз документа и сведочења о породичним тајнама, Стефановић нас уводи у сентименталну повест Београда, не заборављајући значајне догађаје и архитектонске стилове.

У књизи ћете упознати љубавне и животне приче сликарског пара Стеве Тодоровића и Полексије Бан; сазнаћете кога је и где волела прва српска докторка филозофије Ксенија Атанасијевић; шта је везивало Аницу Савић Ребац и Милоша Црњанског; ко је био и где је живео први српски сексолог; где су и како живели најпознатији љубавни парови уметничке групе Медиала и авангардног покрета зенитизам...

Такође, кроз приче о првој оперској диви Београда, тајном љубавном животу елите Краљевине Југославије, али и кроз интригантне скандале на

Дедињу у време комунизма, Ненад Новак Стефановић ће вас провести кроз скривене кутке београдских улица и домова.

Придружите се аутору у овом литерарном времеплову и откријте љубавне тајне наше престонице!

10. Тес Геритсен: **ЗНАМ ЈЕДНУ ТАЈНУ** / Београд: Лагуна, 2025.

Преузето са сајта:

<https://laguna.rs/proizvodi/knjige/znam-jednu-tajnu/>

Џејн Рицоли и Мора Ајлс – дуо који је инспирисао популарну ТВ серију – настављају низ успешних истрага ловећи мистериозног убицу.

Познати тандем детективка Џејн Рицоли и медицинска истражитељка Мора Ајлс суочавају се са бизарно инсценираним убиством продуценткиње хорор филмова. Њих две ће на месту злочина затећи нешто потпуно другачије од свега што су до сада виделе. Жена наизглед спокојно лежи у свом кревету, не постоје видљиви трагови насилне смрти, али једно је сигурно – она је убијена. Очи су јој пажљиво уклоњене и смештене на длан, језив гест који одражава сцене из застрашујућих филмова на којима је радила. Да ли је помахнитали обожавалац филмова одлучио да оживи најстрашније тренутке с екрана?

Када се појави још једна жртва, поново без очигледног узрока смрти и са језиво инсценираним местом злочина, Џејн и Мора схватају да убица шири свој круг жртава. Али следећа мета је сасвим прецизно одабрана – она зна да убица долази по њу. Она једина може помоћи Џејн и Мори да га пронађу. И она зна једну тајну. Тајну коју никада неће открити.

„Не постоји бољи начин да се створи напетост од начина на који је Геритсен ствара у овом роману.”

Ли Чајлд

7

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ЈУН 2026. ГОДИНЕ**

1. **КАРОТА**
Дарко Тушевљаковић
Београд: Лагуна, 2025.
2. **САВИН ОСВЕТНИК**
Вања Булић
Београд: Лагуна, 2020.
3. **МОЈА ГЕНИЈАЛНА ПРИЈАТЕЉИЦА**
Елена Феранте
Београд: ВООКА, 2017.
4. **АЛХЕМИЧАР**
Пауло Коелхо
Београд: Народна књига, 1997.
5. **ШТА НАМ СВАКО ТЕЛО ГОВОРИ**
Џо Наваро
Београд: Лагуна, 2020.
6. **ОТАЦ**
Миљенко Јерговић
Београд: Ренде, 2010.
7. **ТАЛЕНТОВАНИ ГОСПОДИН РИПЛИ**
Патриша Хајсмит
Београд: Лагуна, 2018.
8. **СУБОТА**
Ијан Макјуан
Београд: Паидеиа, 2006.
9. **ПАКЛЕНА ОДАЈА**
Стив Бери
Београд: Вулкан издаваштво, 2014.
10. **ОСТРВО**
Меша Селимовић
Zemun: ВООК, 2002.

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник: Јелена Катана, начелник Одељења
jelena.katana@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић

Сарадници: Смиљана Павков
 Лепосава Милановић
 Гордан Горуновић
 Дејан Станојловић
 Радмила Тубин Михајловић
 Оливера Кнежевић
 Светлана Вулић

Лектура: Јелена Васиљевић

Коректура: Иван Комаров

Компјутерска обрада:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Техничка подршка:

Радинка Мићовић

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

Београд, Немањина 22–26